

Budapest School pedagógia program

Budapest School általános iskola tanárai

2019/05/08

Notes

■ osztalyozó vizsga az az évfolyamlepes	5
■ mindennapos testnevelés	5
■ ZK-t megemlíteni, a köszönet részben.	15
■ Lehet, hogy ez a bevezető nem kell, vagyis biztos, hogy össze kell fésülni a kerettanterv bevezetőjével	26
■ egészségfejlesztést nem harmonia tárgyban csinálunk, hanem mo- dulokban jelenik meg.	75
■ csak a nevelési-oktatási tartalmak relevanciája vonatkozásában, mert egyébként SZMSZ-kompetencia)	78
■ hiányzik a az egészségnevelési és környezeti nevelési elvek	78
■ Kell valami az "a gyermekek, tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések"-rol. Valami már van a bevezetőben.	78

Tartalomjegyzék

I. Nevelési program	6
1. Iskola célja, alapelvei	7
1.1. Az iskola célja	7
1.2. A tanulni tanulás hét pillére	7
1.2.1. Tanulni tanulunk - fejlődésközpontúak vagyunk	8
1.2.2. Tanulni tanulunk - saját célokat állítunk	8
1.2.3. Tanulni tanulunk - mindig és mindenhol	9
1.2.4. Tanulni tanulunk - együtt, egymástól	9
1.2.5. Tanulni tanulunk - alkotunk és felfedezünk	10
1.2.6. Tanulni tanulunk - elfogadóak vagyunk és egymásra figyelünk	10
1.2.7. Tanulni tanulunk - tanulva tanítunk	10
1.3. Emberkép	11
1.4. Kapcsolat a hazai és nemzetközi oktatási reformokkal	14
2. Tanulás megközelítése	17
2.1. Pedagógiai és pszichológiai háttér	18
2.2. Pedagógia módszerek	19
2.2.1. Projektmódszer	19
2.2.2. Önszerveződő tanulási környezet	20
2.2.3. Megfontolt gyakorlás	21
2.3. Jutalmazás és értékelés	23
2.4. A kiemelt figyelmet igénylő gyerekek	24
3. Tanulás szervezése	25
3.1. A mikroiskolák, a Budapest School összevont osztályai	28
3.2. Moduláris tanmenet és a tanulási eredmények	32
3.2.1. Modulok – a tanulásszervezés alapegységei	32
3.2.2. Tanulási eredmények – a formális tanulás alapegységei	35
3.2.3. Modulok és tanulási eredmények	36
3.3. Saját tanulási célok	40

TARTALOMJEGYZÉK

3.4. A tanulási szerződés	41
3.5. Visszajelzés, értékelés	42
3.6. Portfólió	44
3.7. A csoportbontások	46
3.8. Évfolyamok és osztályzatok	47
3.8.1. Évfolyamszintek	47
3.8.2. Osztályzatokra váltás	49
3.8.3. Kérelmek elbírálása	49
3.8.4. Osztályozó vizsga	50
3.9. A felvétel és az átvétel	51
3.10. Hiányzások, mulasztások, igazolások	53
3.11. Az iskola kormányzása	55
3.11.1. Döntéshozás	55
3.11.2. Csapatok - az iskola szervezeti egységei	57
3.11.3. Mi van, amikor egy csapat nem tud döntést hozni, együttműködni?	58
3.12. A közösségi lét szabályai	59
3.12.1. Konfliktusok, feszültségek kezelése	60
3.12.2. Kiemelt konfliktusok	63
4. Tanítás mestersége	65
4.1. Különböző tanári szerepek: a tanulósszervező, a mentor és a modulvezető	65
4.2. A pedagógusok feladatai	67
4.2.1. Tanulósszervező	67
4.2.2. Mentor	67
4.2.3. Modulvezetők	68
4.2.4. A közös szerepek	69
II. Helyi tanterv	71
5. Helyi tanterv	72
5.1. A választott kerettanterv megnevezése	72
5.2. A személyiségfejlesztés	72
5.2.1. A teljeskörű egészségfejlesztés	73
5.2.2. Elsősegély-nyújtási alapismeretek	77
5.2.3. A közösségfejlesztés	78
5.2.4. Nemzetiségek megismerése	78
5.2.5. az egészségnevelési és környezeti nevelési elvek	78
5.3. Esélyegyenlőség	78

TARTALOMJEGYZÉK

5.4. Tantárgyak	79
5.4.1. STEM	80
5.4.2. KULT	82
5.4.3. Harmónia	85
5.5. NAT céljainak támogatása	90
5.6. Tankönyvek kiválasztása	93
5.7. Érettségire készülés	93
5.8. Érettségire készülés	94
5.9. Önkéntes közösségi szolgálat	95
 III. Referenciák	 96
 6. Jogszabályok által elvárt tartalmak indexe	 97
 7. Irodalomjegyzék	 101

TARTALOMJEGYZÉK

I. rész

Nevelési program

1. fejezet

Iskola célja, alapelvei

1.1. Az iskola célja

A Budapest School abban támogatja a gyerekeket, hogy azok az attitűdök, képességek és szokások alakuljanak ki bennük, amelyek segítségével boldog, egészséges és a társadalom számára hasznos felnőtté válhatnak. A cél, hogy a gyerekek a mai világ szükségleteihez és lehetőségeihez a saját erősségeik felhasználásával kapcsolódhassanak. Hogy tanulási útjukat sajátjukként éljék meg, és felelősséget érezzenek az alakításáért, az újabb és újabb kihívások megtalálásáért.

Olyan tanulási környezetet kell kialakítani ehhez, ahol a szülők, tanárok és gyerekek tesznek magukért és egymásért, ahol gyerekeink képesek nehéz helyzetekben is életük, kapcsolataik és környezetük aktív alakítói lenni, cselekedeteikkel, tetteikkel elérni a kitűzött céljaikat.

Mindenki kíváncsinak születik, és meg tudja tanulni azt, amit igazán szeretne. Ehhez nincs is másra szükség, csak izgalmas kihívásokra, kérdésekre, biztonságra, támogatásra és lehetőségekre.

Ennek szellemében az iskolánk elsődleges feladata, hogy a gyerekek közösségét segítsék abban, hogy sokat és hatékonyan tanuljanak és alkossanak. *Tanulják azt, amit szeretnének, és azt, amire szükségük van.*

1.2. A tanulni tanulás hét pillére

A tanulás egyénenként változó, és ha vegyes korosztályokban is, mégis egy közösségben valósul meg. *A tanulni tanulás hét pillére* minden korosztályban állandóan befolyásolja és keretezi a Budapest School pedagógiai programját.

1.2.1. Tanulni tanulunk - fejlődésközpontúak vagyunk

A Budapest School mikroiskoláiban mindig ott, akkor és annak kell történnie a gyerekekkel, ami őket a fejlődésükben a leginkább támogatja. Minden, ami az iskolában történik újra és újra erre az alapkérdésre kell, hogy visszatérjen. Az segíti a leginkább a gyerekek fejlődését, amit most csinálunk, vagy változtatnunk kell rajta? A Budapest School tehát rugalmas és integratív, a gyerekek fejlődéséhez igazodó.

A gyerekek tanulása fejlődésközpontú szemléletben (growth mindset) történik. A diákok és a tanárok számára ezáltal nagyobb fontossággal bír a tanulásba fektetett erőfeszítésük, mint a képességeik. Erőfeszítéseik segítségével képességeik fejleszthetők, megváltoztathatóak. Számukra inspiráló a kihívás, és a hibázás kevésbé töri le lelkesedésüket.

A hibázás inkább válik a gyakorlás és az új megismerésének jelzőjévé. Ennek feszültségmentes kezelése kulcsfontosságú abban, hogy a gyerekek merjék feszegetni a saját határaikat, hogy magabiztosan dolgozzanak azon, hogy képességeiket, ismereteiket, vagy gyakorlataikat folyamatosan fejlesszék. A hibázásból való tanulás fő célja, hogy mindig új hibákat ismerjünk meg, és a korábbiakra minél jobb megoldásokat találjanak a gyerekek.

1.2.2. Tanulni tanulunk - saját célokat állítunk

A gyerekek saját erősségeiket fejlesztve egyéni célokat állítanak, közben céljaikat folyamatosan igazítják a világ adta lehetőségekhez és szükségletekhez.

A tanulás egésze egy olyan folyamatként írható le, amely különböző állomásokra, rövid célokra bontható. A tanulási célok állításának folyamata, annak minősége az évek alatt folyamatosan változik, egyre tudatosabbá, pontosabbá, komplexebbé válik. Azonban már az első évektől el kell kezdeni annak gyakorlását, hogy később kialakulhasson az önálló tanulási cél állítás.

A kisgyerekkor élettani jellemzője a kíváncsiság, az igény a felfedezésre, tapasztalásra. A tanulás számukra egy önvezérelt aktív folyamat, melynek megtartása és folyamatos fejlesztése a Budapest School tanárainak legfőbb feladata, hogy ez a későbbiek során rögzült viselkedésformává válhasson. Két út van, megtanítani a gyerekeket azokra a képességekre, amelyekre szükségük van, ezzel kockáztatva azt, hogy a tanulásuk a világ változásával veszít korszerűségükből, vagy abban segíteni a gyerekeket, hogy megtaníthassák magukat azokra a képességekre, amelyekre épp az adott élethelyzetükben szükségük van. A tanulás így élményszerűvé válik, ismeretszerző jellege csökken, és nő az önálló felfedezés lehetősége.

1.2.3. Tanulni tanulunk - mindig és mindenhol

A tanulás a Budapest Schoolban délelőtti és délutáni időszavokra tagolódik, melynek pontos alakítása a gyerekek tanulási igényeitől, fejlettségi szintjétől és korosztályától is függ. A tanulási rend meghatározásáért a Budapest School mikroiskoláinak tanulásszervezői felelnek.

A tanulás trimeszterenként újraszervezett módon tanulási modulokban történik, melynek során jut idő egyéni és csoportos, gyakorló, ismeretszerző és gyakorlatias foglalkozásokra is. Az egész napos iskola lehetőséget biztosít arra, hogy a tanulási egységek között legyen idő fellélegezni, és felkészülni az újabb modulokra, valamint arra is, hogy ha egy tanulási egység nagyon magával ragadja a gyerekeket, akkor benne maradhassanak és annak megfelelően alakítsák újra az időrendjüket.

A tanulás az iskolában nem ér véget. A tanulás szeretetének kialakulásával folyamatossá válik az ezzel való foglalkozás, így a Budapest School tanulásnak veszi az otthon, szünetekben eltöltött időt is, ahol sokszor hatékonyabb módon tud egy gyerek gyakorolni, kutatni, alkotni, mint az iskolában, amikor társaival van egy közösségben és ezáltal számos más inger is éri.

Az iskolában történő tanulással egyenrangúnak tekintjük az otthontanulást, az iskolától független iskola utáni programokat, a (nyári) táborokat, a családi utazásokat, a vállalatoknál töltött gyakornoki időt, az egyéni tanulást és projekteket. A tanulás bárhol és bármikor történhet és célunk, hogy mindenhol és mindig tanuljunk.

1.2.4. Tanulni tanulunk - együtt, egymástól

A tanulás egyénileg és csoportokban is történhet. A csoportok megszervezése mindig azon múlik, hogy az adott tanulási célt mi szolgálja a legjobban. Ennek megfelelően a gyerekek nem állandó, hanem a tanulási célokhoz, az érdeklődéshez, a képességi szintekhez alkalmazkodó rugalmas csoportokban tanulnak. A tanulás ezáltal kevert korcsoportokban is történhet, akár egy nagy családban. Együtt, egymástól tanulnak a gyerekek, egymást segítik a fejlődésben. Az egymásnak adott fejlesztő visszajelzések, pozitív megerősítések révén folyamatosan alakul ki a tanulás tisztelete és a képességek fejlesztésébe vetett hit.

A közösségben tanulás módja nagyban függhet attól, hogy egy gyerek mennyire zárkózott, mennyire tud és akar önállóan tanulni. A csoportos munkák során alapelv, hogy a zárkózott gyerekek is lehetőséget kapjanak, hogy írásban, csöndesen, vagy kisebb csoportban végezhesék a munkájukat, mondhassák el ötleteiket. Az egyéni tanulásban minden gyereknek lehetőséget kell adni arra és segíteni kell abban, hogy önállóan, fókuszáltan tudjon

tanulni.

1.2.5. Tanulni tanulunk - alkotunk és felfedezünk

A tanulás három rétege, az ismeretszerzés, a gondolkodás fejlesztése és a gyakorlatias, aktív alkotás egyszerre jelenik meg a Budapest School mindennapjaiban. Az alkotó munka rugalmas időkereteket, változó csoportbontásokat, és a projektmódszerek sokszínű alkalmazását igényli. A tanulás ilyenkor sokszor csinálássá válik, az ismeret pedig termékké változik.

A gyerekek önmaguk és a világ számára releváns kérdésekkel foglalkoznak, amihez külső szakértőket bevonnak, ha szükséges. A tanulás tehát célokhoz és nem tárgyakhoz kötött. A tanulás tartalmát igazítjuk a tanulás céljához, ezáltal az egyes tudományterületek, művészetek, vagy épp mesterségek gyakran keverednek egymással egy-egy modulon belül. Szintén a célhoz igazított tanuláshoz kötődik a kutató-felfedező attitűd, ami a már ismert újramegismerése mellett az ismeretlen felfedezésére, a megválaszolhatatlan megválaszolására irányul.

1.2.6. Tanulni tanulunk - elfogadóak vagyunk és egymásra figyelünk

A gyerekek tanulását családi háttérük változása, egyéni problémák, számos mindennapi esemény befolyásolhatja. Ezek figyelembe vétele a mindennapokban, a mentor tanárral való bizalmi viszonynak köszönhetően válik lehetségessé. Ennek a kapcsolatnak az alapjait ezért a partnerség, az értő figyelem adja.

A Budapest School e mellett kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók is lehetőséget kapjanak a csoportban való munkára amennyiben az a közösség számára is hasznos. Tanulásukat, ha szükséges, külső szakember segíti. A Budapest School a hátrányos helyzetű, de tanulni, fejlődni akaró gyerekek számára is biztosítani kívánja az elfogadó, fejlesztő környezetet. Az egyenlő bánásmód megvalósulása érdekében olyan differenciált tanulási környezetet alakít ki, ami biztosítja a minél nagyobb mértékű inkluzivitást.

1.2.7. Tanulni tanulunk - tanulva tanítunk

A Budapest School tanulásszervezői partnerként, a tanulás folyamán segítő társként vannak jelen a gyerekek életében. A tanulás tanórák helyett pontos tanulási célokat tartalmazó tanulási modulokból épül fel, melyek során

1. FEJEZET. ISKOLA CÉLJA, ALAPELVEI

a tanár az adott cél eléréséhez szükséges eszközöket, tanulási segédleteket biztosítja.

A tanár akkor és annyira segíti a gyerekeket a saját céljuk elérésében, amennyire azt a gyerek igényli, és folyamatosan tekintettel van arra, hogy a gyerek saját fejlődési üteme megvalósulhasson. Ehhez tudatosan kell kezelnie nem csak a gyerekeket érintő fejlesztési lehetőségeket, hanem azt is pontosan látnia kell, hogy egy adott tanulási cél elérésének milyen készségszintű, vagy gyakorlatias alapfeltételei vannak. Ezért a gyerekek tanulási célját támogatandó segítenie kell abban, hogy a gyakorló idő, a gyakorlatias alkotó idő és az új ismeret megszerzésének ideje folyamatos egyensúlyban legyen. A tanár a gyerekekkel együtt fejlődik, saját tanulása a segítői szerepben folytonos.

1.3. Emberkép

A világ és benne az egyén állandóan változik, és a változás mégis számos állandóságot jelöl ki. Korábban a technológiai változás évszázadokban volt mérhető, az általunk használt eszközök száma és komplexitása jóval kevesebb volt, mára néhány év, vagy egy pár órás repülőút elegendő ahhoz, hogy olyan környezetbe, olyan emberek, eszközök közé kerüljünk, ahol másként kell alkalmazkodnunk, mint ahogy azt tanultuk. Ebben a világban a saját belső harmóniánk megtalálása, a saját közösségünkhöz, közösségeinkhez való kapcsolódás, a világ működésének megértése és a törekvés arra, hogy tegyünk a fenntartásáért különösen fontossá vált. Ahhoz, hogy ennek megfeleljünk a tanári, szülői és a tanulói szerepekben is folyamatos fejlődésre van szükségünk. A jövőbe nem látunk, de egy dolgot biztosan tudunk: bármilyenek is lesznek a jövő kihívásai, nekünk az a fontos, hogy ez a gyerekek számára ne félelmetes és szorongást keltő legyen, hanem lehetőséget, kihívást és örömet okozzon.

A célunk, hogy a fiatalok az iskolában és utána is könnyen megtalálják a saját útjukat. Képesek legyen önmaguknak célokat állítani, azokat elérni. Képesek legyenek már kisgyerekkortól sajátjuknak megélni a tanulást és ahhoz kapcsolódóan célokat elérni, és fokozatosan tanulják meg azt, hogy egyénileg és csoportosan is tudjanak nagyszabású projekteket véghezvinni. A tanulás három rétege, a tudás megszerzés, az annak felhasználását segítő önálló gondolkodás és az aktív alkotás egyszerre jelenik meg a mindennapokban. Ezek egyensúlyban tartása épp oly fontos, mint az, hogy a Budapest School kerettantervének megfelelően az egyéni célok legalább 50%-ban a kerettantervi egyéni célokból és további 50%-ban a saját célokból épüljenek fel. Saját célként a sajátjuk megélt célokat értjük.

Ezért legfontosabb fejlődési dimenzióknak az önálló, célorientált tanulási

1. FEJEZET. ISKOLA CÉLJA, ALAPELVEI

és stratégiai gondolkodást tekintjük, melynek ütemeit tanulási szakaszokra bontjuk. A társas kapcsolatok tanulási folyamatában a születéstől a felnőttkorig a teljes magára hagyatottság és énközpontúság csecsemőkori állapotából fejlődik az ember önállóan és kreatívan gondolkodó, önmagával és közösségével integránsan élő érett nagykorúig. Ezt az utat Erik Erikson pszichoszociális fejlődési modelljében rögzítette (Erikson, 1959). A Budapest School ezen elmélet elemeit veszi sorra és integrálja tanulási struktúrájába, melynek eredményeképp az iskolakezdőtől az érettségizőig négy tanulási szakaszt különít el. Ezen tanulási szakaszok határait az önállósodás során tapasztalt egyéni mérföldkövek jelölik ki, melyek fokmérője a saját cél állításának időbeli, tartalmi előrelépései, valamint az egyén belső szabadságérzete és közösséghez való kapcsolódása. Az egyes tanulási szakaszok mellett, hogy a célállításban elkülönülnek egymástól, a szintugrás abban is mérhető, hogy mennyire képes egy gyerek az alatta lévő szinten lévő társait segíteni az előrelépésben. A folyamatos kortárs támogatás a szintekben való előrehaladás valós fokmérője a mentor és szülő visszajelzései mellett.

Első szint, 5-10 év Ebben a korban alakul ki a gyerekek logikus gondolkodása, melynek részeként feladatokat tudnak megszerezni, sorrendeket képesek felállítani és azokat fogalmakhoz társítani. A gondolkodásuk elkezd a befelé fordulóból a társas kapcsolatok irányába nyílni, ezáltal megnyílik a közösségi problémamegoldás lehetősége. Igényük nő a belső és a külső rendezettségére, így elkezdhetnek önmaguk szabályokat alakítani a saját tanulási igényeik kapcsán. Az első szakaszban a gyerekek pszichoszociális fejlődésükkel összhangban a saját magunknak állított cél jelentőségének fogalmát tanulják rövid, eleinte néhány órás, majd a szakasz vége felé, néhány napos tervezéssel és erre adott önreflexiókkal és külső megerősítésekkel. Megtanulják a ma, a tegnap és a holnap fogalmát, tanulási szerződésük tartalmát eleinte főleg a mentor és a szülő segítségével állítják össze, hogy annak a szakasz végére már teljesen egyedi, önállóan kiválasztott elemei is lehessenek. Ebben a szakaszban a szabad játéknak még nagy szerepe van, a belső világ tágassága fokozatosan nyílik meg a külvilág felé, és kezd lényegessé válni az azokkal való kommunikáció kiérlelése. Ekkor tanulnak meg a gyerekek írni, olvasni, és a matematikai alaphalmazokat, valamint a mindennapjaikban használatos geometriai és kombinatorikai alaphalmazokat, mely tudás a mindennapjaikba beépülő önálló tanulási célokhoz kapcsolódóan folyamatosan egyre szükségesebbé válik. Önmagukhoz és környezetükhöz érzékenyen, odafigyeléssel és empátiával fordulnak, megtanulják tiszteletben tartani, hogy társaik másfajta dolgok is érdekelhetnek, másfajta megoldásaik is lehetnek. A szakasz végére biztonsággal meg tudnak maguknak

1. FEJEZET. ISKOLA CÉLJA, ALAPELVEI

tervezni egy néhány napos projektet.

Második szint, 9-14 év A gyerek testi és pszichoszociális fejlődése szempontjából egyaránt kiemelten fontos időszak következik. A korai serdülőkorban alakulnak ki a másodlagos nemi jellegek, melyek ütemükben mind a fiúk és lányok, mind az egyének között jelentős eltéréseket mutathatnak. Az egyéni tanulási tervek összeállításának ezért ebben az időszakban megnő a szerepe. Az agyi struktúrák jelentős átalakulása is erre az időszakra tehető, a gondolkodás, a figyelem, az emlékezet területén is lehetnek ezen átalakulások miatt nehézségek, amit később, az átmeneti visszaesést követően az agy magasabb minőségű működése követi. Ekkor alapozhatja meg egy gyerek a tervezés, a saját tanulási célok komplexebb fogalmait. Aki ebbe a szakaszba lép már hetekre előre ki tudja jelölni a saját feladatait. Három év alatt oda akar eljutni, hogy a szakasz végére önállóan képes legyen egy teljes trimeszternyi tanulási tervet összeállítani. Ehhez a hetek számát folyamatosan növelnie kell, miközben a problémák komplexitása is változik. A szülő még mindig megjelenik a célalkotásban, de egyre inkább átalakul a szerepe tanácsadóvá. A mentor az egyéni fejlődés mintázataira figyelve segíti a gyereket abban, hogy fejlettségi szintjének, aktuális testi, lelki változásainak megfelelő módon legyen terhelve.

A szakasz végén önállóan be tudja mutatni társainak egy pár hetes projekt eredményeit, és mind szövegértése, mind logikus gondolkodása és matematikai alapismeretei olyan szinten állnak, hogy elmélyült alkotó, kutató feladatokat vállalhat a következő szakaszban. Biztonságos nyelv használata sajátja mellett már egy másik nyelvben is elkezdődik, és értékrendjében ön-maga és társai megismerésén túl a környezet és a világ fogalma is tárgyulni kezd.

Harmadik szint, 12-16 év A sajátként megélt tanulási célok eddigi alapozása ebben a szakaszban nyeri el mélyebb funkcióját. A tinédzserkor minden szempontból a gyerek kivirágzásának időpontja, melynek során a helyét kereső, befelé, saját változásaira fókuszáló gyerekből egy a jövő felé nyitott kamasz válhat. A gondolkodási struktúrák mellett megnő a családon túli társas kapcsolatok szerepe, és ekkor fontos, hogy a családi jelleg, a biztonságos tanulás, a szülővel való konzultáció mint a gyerek számára egyaránt fontos érték, és nem mint kényszer jelenjen meg. Az érvelés, a hipotézis alapú problémamegoldás, valamint a jelen fókuszált megélése ebben a korban alakul ki, ahogy annak a tudata is, hogy tetteinknek a jövőre nézve nagyobb mértékű következményei lehetnek. Kiemelten fontos ebben a szakaszban a különböző vélemények, információk, megoldási lehetőségek számba

1. FEJEZET. ISKOLA CÉLJA, ALAPELVEI

vétele, annak lehetősége, hogy a gyerek egyénileg ismerhesse fel az eltérő utak közötti különbségeket, és ha teheti kérdőjelezzon meg akár tudományos hipotéziseket, vagy írjon újra művészeti, kulturális tartalmakat. Ha a gyerek ezen határok megértésében szabadon fejlődik, akkor lehetősége lesz arra, hogy a megszerzett alapjait olyan kreatív irányokba fordíthassa, melyek saját élete és társadalmunk jövője formálásához egyaránt hasznosak lehetnek. Ebben az időszakban a saját tanulási célokat egy teljes trimeszterre vonatkozóan egyénileg határozza meg a gyerek, a szülő és a mentor ebben mint konzulens jelennek meg. Meghozza első komolyabb döntéseit arról, hogy milyen területekkel szeretne elmélyültebben foglalkozni és ehhez kapcsolódóan választott érettségi tantárgyait is kijelöli az szakasz végére. Előadásmódját, kutatási és alkotói munkáját felnőtt jegyek jellemzik.

Negyedik szint, 15-19 év Ebben a szakaszban a gyerek fizikai értelemben teljesen felnőtté válik. Érzelmi és szociális biztonságra azonban kiemelten szüksége van. A szerelem, a szexuális identitás erősödése, az önállósodásra való igény, az addikciók veszélye konfliktusokat szülhet, melyek kezelése különösen fontos ebben az időszakban. Az iskola elsődleges feladata ennek a biztonságos közegnek a megteremtése ebben a felnőttszerű időszakban. Ebben a mentor a szülővel együttműködve tudja segíteni a gyereket. A szakasz célja, hogy a gyerek képessé váljon a saját életét meghatározó egy-két éves távlatokban mérhető felelős döntések meghozatalára, melyek akár sorsfordító jelentőségűek is lehetnek. Ezek a döntések vonatkozhatnak egy emelt szintű érettségire való felkészülésre, egy nemzetközi egyetemre való felkészülésre, egy nagyobb komplexitású kutatási vagy alkotói projektre. Fontos azonban a gyerek támogatása abban is, hogy nem kell örökérvényű döntéseket hozni. Ekkora már megtanult szakaszosan célokat állítani, és tudja, hogy bármikor lesz lehetősége az életben újratervezni. Önállóan készül az érettségire, tanárai segítik, hogy folyamatosan megtalálja a kihívást ebben. Saját céljai szűkebb környezetén túl könnyedén hatással lehetnek már a világra is.

1.4. Kapcsolat a hazai és nemzetközi oktatási reformokkal

A Budapest School programja a hazai és nemzetközi oktatási reformok kontextusában és a pszichológia, a szociálpszichológia, valamint a szervezetfejlesztés terén elvégzett kortárs kutatások tükrében válik könnyebben értelmezhetővé.

Magyarországról több iskola története, működése is nagy hatással volt

1. FEJEZET. ISKOLA CÉLJA, ALAPELVEI

ránk. Az alternatív iskolák hagyományát többek között a 90-es évektől a *Rogers Személyközpontú Általános Iskola*, a *Lauder Javne Iskola*, a *Kincskereső Iskola* és a *Gyermekek Háza* iskolák teremtették meg. A megújuló középiskolák úttörője az *Alternatív Közgazdasági Gimnázium* és a *Közgazdasági Politechnikum* voltak. Ezek az iskolák a személyközpontúság, a gyerekközpontúság hangsúlyozása mellett elkezdtek a gyakorlatban alkalmazni partnerség alapú kommunikációt, a differenciálást, a kooperatív technikák alkalmazását és egyes projekt módszertanokat. Programunk kidolgozásában nagy szerepe volt annak, hogy ezek az iskolák olyan szemléletmódbeli alapokat fektettek le, amelyek mára alapelvárásként fogalmazódnak meg a szülők oldaláról az iskolákkal szemben.

ZK-t megemlíteni, a közszóvet részben.

Gyakorlati tapasztalatokat a világ más részein is gyűjtöttünk. A 21. Században a Budapest Schoolhoz hasonló kezdeményezések sorra indulnak a világban. Ezek egyes jegyei a Budapest School pedagógiai programjával összhangban vannak:

A *Wildflower School*¹ mikroiskolák hálózatát működteti kisebb üzleteliségekbén. A Budapest Schoolhoz hasonlóan célja, hogy falakat romboljon a gyerekek és a világ között: a magántanulás és az intézményes tanulás, a tanár és a tudós szerepe, valamint az iskola és környezete közötti határok elmosása az egyik fő üzenete.

Hasonlóan az otthontanulás és az unschooling struktúrált formáját keresi az Amerikai Texasban alapított *Acton Academy*², amely a szokratikus módszereket (azaz, hogy megbeszéljük közösen), valós projekten keresztül tanúlást, és a gyakornokoskodáshoz hasonló munka közbeni tanúlást („learning on the job”) teszi a megközelítésének középpontjába.

A *High Tech High*³ iskoláiban a gyerekek elsősorban projekt módszertan alapján tanulnak. A tanulási jogokban való egyenlőség mellett az egyéni célokra szabott tanulás, a világ alakulásához kapcsolódó tartalmi elemek, valamint az együttműködés alapú tanulás is megjelenik pedagógiáukban a Budapest School által is alkalmazott jegyekből.

A *School21*⁴ brit iskola a 21. századi képességek fejlesztését tűzte ki célul. Ennek jegyében a prezentációs, előadói skillek kiemelt jelentőségűek. Iskolájuk egyensúlyt akar teremteni a tudásbéli (akadémiai), a szívbeli (személyiség és jóllét) és a kézzel fogható (problémamegoldó, alkotó) között. A Budapest School iskoláinak hasonló módon célja, hogy a tanulás három rétegét, a tudást, a gondolkodást és az alkotást folyamatos harmóniában tartsa.

A *Khan Lab School* Montessori módszert keveri az online tanulással. Ke-

¹<https://wildflowerschools.org/>

²<https://www.actonacademy.org/>

³<https://www.hightechhigh.org/>

⁴<https://www.school21.org.uk>

1. FEJEZET. ISKOLA CÉLJA, ALAPELVEI

vert korosztályú csoportokban, személyreszabott módszerekkel segítik a képességfejlesztést és a projekt alapú munkát. <https://khanlabschool.org/>

2. fejezet

Tanulás megközelítése

2.1. Pedagógiai és pszichológiai háttér

Az iskolák gyakorlatias tapasztalata mellett a Budapest School számos elméletet is kiemelten fontosnak tart.

Ezek közül is oktatási programjának központjában Carol Dweck fejlődésközpontú szemlélete áll. E mellett nagy hangsúlyt fektetünk az alábbi elméletek gyakorlati alkalmazására is:

Reformpedagógiai irányzatok elméletei, különös tekintettel:

- Montessori-pedagógia (Maria Montessori),
- kritikai pedagógia (Paulo Freire)
- élménypedagógia (John Dewey)
- felfedeztető tanulás (Jerome Bruner)
- projektmódszer (William Kilpatrick)
- kooperatív tanulás (Spencer Kagan)

Pszichológia és szociálpszichológiai kutatások eredményei:

- kognitív interakcionista tanuláselmélet (Jean Piaget)
- személyközpontú pszichológia (Carl Rogers)
- kommunikáció és konfliktuskezelés (Thomas Gordon)
- erőszakmentes kommunikáció (Marshall Rosenberg)
- pozitív pszichológia kutatási eredményei, különös tekintettel: flow-elmélet, kreativitás kutatások (Csíkszentmihályi Mihály)
- érzelmi és társas intelligencia (Peter Salovey, John D. Mayer, Daniel Goleman)
- motiváció kutatások, amiket jól összefoglal (Pink, 2011)
- hősiesség pszichológiai alapjai (Phil Zimbardo)
- fejlődésfókuszú szemlélet (Carol Dweck)

2.2. Pedagógia módszerek

A Budapest School iskola tanárainak feladata, hogy mindig keressék azt a módszert, azt a környezetet, ami az adott gyerekekkel, adott mikroiskolában a leginkább működik. A módszer kiválasztásakor mindig azt kell szem előtt tartaniuk, hogy az a gyerekek egyéni céljaihoz, a közösség tanulási lehetőségeihez a leginkább alkalmazkodjon. Nem tudjuk megmondani előre, hogy mikor milyen módszert érdemes választani, de azt tudjuk, hogy mi alapján keressük a megfelelő technikákat. Vannak olyan módszerek, amelyek a saját célok lehetőségeinek kitágítását és azok elérését nagyban támogatják. Ezek alkalmazása javasolt a csoportmunkák és az egyéni gyakorlások alatt.

Azt is tudjuk, hogy nem baj, ha nem elsőre találtuk meg a megfelelő módszert, hiszen a próbálkozások során rengeteg új információt nyerünk, amelyek segítségével már könnyebb megtalálni a valóban megfelelő megoldást. Az alábbiakban néhány a Budapest School számára meghatározó fontosságú módszert emelünk ki.

2.2.1. Projektmódszer

Projektmódszert alkalmazó modulok során fő célunk, hogy a gyerekek aktívak és kreatívak legyenek, és ezért a tevékenységek sokszínűségét helyezzük fókuszba. Projektmódszer esetén is bátorítva van minden tanár, hogy a legváltozatosabb módszertárral közelítse a gyerekeket, figyelve arra, hogy a tanár attitűdje, a csoport dinamikája és az aktuális tevékenységek mit kívánnak.

A projektmunka folyamata

Téma, cél Első lépés, hogy meghatározzuk a projekt témáját vagy célját.

Ez jöhet a tanártól, a gyerekektől, vagy akár egy szülőtől is. Fontos, hogy a gyerekek a projekt témáját már önmagában értelmesnek, relevánsnak tartsák.

Ötletroham Egy-egy téma feldolgozását csoportalakítással és ötletrohammal kezdjük. Ennek célja, hogy a résztvevők bevonódjanak, illetve megmutassák, hogy nekik milyen elképzeléseik vannak az adott témáról, továbbá milyen produktummal, eredménnyel szeretnék zárni a folyamatot. A létrehozott produktumoknak csak a képzelet szabhat határt. Lehetnek videók, prezentációk, fotók, rapdalok, telefonos applikációk, rajzok, tablók, tudományos cikkek stb.

Kutatói kérdés Ezek után úgynevezett kutatói kérdéseket teszünk fel, melyek meghatározzák a vizsgálat irányát. A kérdések feldolgozása a leg-

2. FEJEZET. TANULÁS MEGKÖZELÍTÉSE

változatosabb módon történhet. Az egyéni munkától kezdve, a forrás-
tis instruáláson vagy a kooperatív csoportmunkán keresztül egészen a
dráma- és zenefoglalkozásokig minden hasznosítható a tanár, a csoport
és a téma igényeihez mérten.

Elmélyült csoportmunka A projekt azon szakasza, amikor a tervek, ku-
tatások alapján az implementáción dolgozik a csapat.

Prezentáció A létrehozott produktumokat bemutatására külön hangsúlyt
kell fektetni. Ennek több módja is lehet: prezentációk, demonstrációk,
plakátok, projektfesztiválok.

Az iskolai projektek célja egy fejlődésfókuszú tanár és gyerek számára
mindig kettős: egyrészt cél a téma feldolgozása, a produktum létrehozása,
másrészt az iskola fő célja, hogy a gyerekek, a csapatok mindig fejlesszék
alkotó, együttműködő, problémamegoldó képességüket. Ezért a projekt fo-
lyamatára való reflektálás, visszajelzés ugyanolyan fontos, mint maga a cél
elérése.

A munka során külön figyelmet kell fordítani arra, hogy mindent doku-
mentáljanak a résztvevők. Lehetőleg online felületen.

Értékelés A projekt során több értékelési pontot érdemes beépíteni. A fog-
lalkozások végén a résztvevők visszajeleznek a folyamatra, értékelik a saját,
a csoport és tanár munkáját. A folyamat végén az egész projekt folyamatot
értékelik, szintén kitérve a saját, a csoport és a tanár munkájára. A produk-
tumok, az eredmény értékelése csoport és egyéni szinten is megtörténik.

Értékelés fókuszáljon a folyamatra, és ne (csak) az eredményre, hogy fej-
lessze a fejlődésfókuszú gondolkodásmódot. (Dweck, 2006)

2.2.2. Önszerveződő tanulási környezet

A Sugata Mitra által kialakított módszertan (angolul Self Organizing Lear-
ning Environment) lényege, hogy a tanárok arra bátorítják a gyerekeket, hogy
csoportban, az internet segítségével *Nagy Kérdéseket* válaszoljanak meg. A
jó kérdés az, amire nem egyszerű a válasz, sőt lehet, hogy nincs is rá egyfaj-
ta válasz. Cél, hogy a gyerekek maguk alakítsák a folyamatot, formálják a
kérdést, és találjanak válaszokat.

- Tanár kialakítja a teret: körülbelül négy gyerekenként egy számítógép,
amit körbe lehet ülni.

2. FEJEZET. TANULÁS MEGKÖZELÍTÉSE

- Gyerekek maguk formálják a csoportjukat, sőt, még csoportot is válthatnak a munka során. Mozoghatnak, kérdezhetnek, „leshetnek” más csoportoktól.
- Körülbelül 30-45 perc után a csoportok prezentálják a kutatásuk eredményét.

A jó kérdések A Nagy Kérdésekre nincs könnyű válasz. Ezek nyílt és nehéz kérdések, és előfordulhat, hogy senki sem tudja még rájuk a választ. A cél, hogy mély és hosszú beszélgetéseket generáljanak. Ezek azok a kérdések, amikre érdemes nagyobb elméleteket állítani, amiket jobb csoportban megvitatni, amikről érvelni lehet és kritikusan gondolkodni.

A jó kérdések több témát, területet (tantárgyat) kapcsolnak össze: „*Mi a hangya*” kérdés például nem érint annyi különböző területet, mint a „*Mi történne a Földdel, ha minden hangya eltűnne*”.

Fegyelmezés nélkül A tanár feladata a folyamat során meghatározni a Nagy Kérdést, és tartani a kereteket. A cél, hogy a gyerekek maguk szervezzék saját munkájukat, így minimális beavatkozás javasolt a tanár részéről. Kezdetben, gyakorló csoportoknál, a tanárnak sokszor kell emlékeztetnie magát, hogy idővel kialakul a rend. „*Bízz a folyamatban!*” Amikor a tanár úgy látja, hogy nem megy a munka, akkor csak finoman emlékezteti a csoportokat, hogy lassan jön a prezentáció ideje. Amikor valaki a csoportjáról panaszkozik, akkor elmondhatja, hogy szabad csoportot váltani. Ha valaki zavarja a többieket, akkor megfigyelheti, hogy a gyerekek tudnak-e már konfliktust feloldani. Ha valaki nem vesz részt a munkában, akkor gondolkozhat olyan kérdésen, ami az éppen demotivált gyerekeket is bevonzza.

2.2.3. Megfontolt gyakorlás

Ahogy (Ericsson and Pool, 2016) is kimutatja, bárki tudja valamennyi készségét, képességét fejleszteni, ha megtervezetten, megfontoltan gyakorolja. A Budapest School a hagyományosan készségtárgyként számon tartott ének, rajz, testnevelés és technika témákon kívül nagyon sok mindent kezel készséggént: írásbeli érettségi vizsgát tenni magyarból, geopolitikai elemzéseket végezni, hiperbolikus függvényekkel egyenletet megoldani épp annyira értelmezhetőek készséggént, mint a domináns csoporttagokkal való együttműködés, vagy az, hogy egy stresszhelyzetben lenyugtassuk önmagunkat.

A készség-, és képességfejlesztés legjobb eszköze a megtervezett gyakorlás: a fejlődés érdekében okosan gyakorlunk. A megfontolt gyakorlás jellemzője, hogy

2. FEJEZET. TANULÁS MEGKÖZELÍTÉSE

Világos és specifikus cél Fontos, hogy tudjuk, mit gyakorlunk, mit akarunk elérni. Lehetőleg a cél legyen mérhető és mindenképp realiztikus, elérhető.

Fókusz Gyakorlás során egy dologra érdemes figyelni

Konfortzónán kívül kell lenni Az edzőnek, tanárnak, trénernek néha érdemes a tanulót kicsit „nyomni”. Emlékeztetni, hogy mindig lehet kicsit többet elérni.

Folyamatos visszajelzés Nagyon gyakran kap a tanuló visszajelzést, mindig tudja, hogy mikor és miben fejlődött.

2.3. Jutalmazás és értékelés

Fontos alapelv, hogy minél inkább a folyamatot, cselekvést jutalmazzuk, értékeljük. Tehát arra fókuszáljunk, hogy *mit csinált* a gyerek, és ne arra, hogy *milyen* a gyerek. Azokra a viselkedésmintákra adjunk megerősítő visszajelzést, amit látni szeretnénk a gyerekekben később. Lehetőleg kerüljük a statikus jellemzőkre, személyiségjegyekre vonatkozó értékelést. Így nem azt mondjuk, hogy „*mindig jó vagy matekból*”, hanem, hogy „*kitartóan és odafigyelve oldottad meg a feladatot*”. A Budapest School tanárai ezért nem szeretik, ha bármikor elhangzik, hogy „*tehetséges gyerek vagy*” vagy „*jaj, de cuki!*”.

Álljon itt néhány példa cselekvésre vonatkozó visszajelzésre.

- Fantasztikus, ma egy nagy kihívást választottál!
- Bátran vállaltad a rizikót!
- Nagyon jó! Tényleg sokat próbálgattad.
- Kitartóan csináltad, erre nagyon büszke vagyok!
- De jó, valami újat próbáltál ki ma!
- Köszönöm, hogy ma valakinek segítettél.
- Nagyon nagy öröm látni a haladásodat!
- Ne feledd, mindannyian tudunk a hibáinkból tanulni. Örülünk annak, hogy ma valamit jobban tudunk, mint előtte.
- Wow, egy nehéz feladatot oldottál meg!
- Szép munka! Kipróbáltál egy másik módszert.

Az iskolában történő folyamatos visszajelzés a mindennapok része. Ezt írja le a 3.5. fejezet.

2.4. A kiemelt figyelmet igénylő gyerekek

A kiemelt figyelmet igénylő tanulók támogatásához elsődlegesen a tanulás-szervezőknek, mentoroknak és a modulvezetőknek kell differenciáltan, sokszínűen, türelemmel, személyreszabottan megközelíteni a gyerekeket.

- Mentoroknak ismerniük kell a gyerek sajátosságait. A szülőnek és a mentornak őszintén, egymást támogatva kell a gyerek egyéni támogatására felkészülni. Ehhez sokszor külső diagnózisra, szakember bevonására és a szülővel folytatott nehéz beszélgetésekre van szükség.
- Mentoroknak meg kell osztani a gyerekek sajátos igényeit a többi tanárral, a modulvezetőkkel, hogy ők is fel tudjanak készülni a gyerekek személyreszabott támogatására.
- A tanulásszervezés, a modulok, a foglalkozások, szóval minden, ami az iskolában történik differenciálnak, egyéniesítettnek kell lennie, hogy az eltérő képességekkel bíró gyerekek is tudjanak együtt tanulni. Ahogy egy nagycsaládban is is figyelünk a különböző gyerekek eltérő igényeire, képességszintjeire.
- A szemléltetésnek, tevékenységeknek sokoldalúnak kell lennie, sokféle feladatot, speciális eszközöket kell használni. A gyerekek élménye változatos kell hogy legyen.
- A tanár a tevékenységek/foglalkozások tervezésébe be kell építenie a diagnózisban szereplő javaslatokat. El kell kérni a szülőktől a diagnózist, beszélni kell róla. Külső szakemberekkel konzultálni kell.
- Az egyéni haladási ütem biztosítására egyéni fejlesztési és tanulási tervet kell készíteni.
- A tanároknak együtt kell működni a gyermek/tanuló fejlesztésében résztvevő szakemberekkel.

Ez sok feladat, ami a tanárokra, a csoportra nagy terhet tud róni. Ezért a mikroiskolákban a kiemelt figyelmet igénylő gyerekek arányát körülbelül 20% alatt kell tartani, hogy a támogatásukra legyen egyéni figyelem.

A fenti listából a legfontosabb elem: a tanár, gyerek, szülő hármas mellé be kell általában hívni külső, a gyerek igényeit jól értő szakembert támogatónak. A Budapest School iskola csak akkor tud segíteni, ha minden fél tudatosan áll hozzá a kiemelt figyelem szükségéhez.

3. fejezet

Tanulás szervezése

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

Az oktatás tartalmának előzetes szabályozása helyett a Budapest School a tanulás módjára helyezi a hangsúlyt. Az iskola alapelve, hogy integratív módon folyamatosan fejlessze azokat a pedagógiai, pszichológiai és szervezettefejlesztési módszereket, amelyek korszerű módon tudják segíteni a tanulás tanulását, az egyéni és csoportos fejlődést, a konfliktusok feloldását.

A tanulás tartalmát tekintve a Budapest School saját alternatív kerettantervére támaszkodik, amely a tanulás rendszerét, annak folyamatát szabályozza. E dokumentum alapján az állami kerettanterv tanulási eredményein történő végighaladás mellett a Budapest School nagy hangsúlyt fektet a gyerekek saját tanulási céljaira és a célállítás módjára.

A gyerekek életkori, fejlettségi, valamint szociális és érzelmi állapotának figyelemmel kísérésében, valamint a saját tanulási célok kitűzésében és elérésében minden gyereket egy *mentortanár* kísér végig az iskolán. A mentortanár személye változhat az iskolában töltött évek alatt, de arra is van lehetőség, hogy ugyanaz a mentor kísérjen végig egy gyereket az általános iskola első évétől az érettségiig.

Lehet, hogy ez a bevezető nem kell, vagyis biztos, hogy össze kell fűszalni a kerettanterv bevezetőjével

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

A Budapest School Általános Iskola és Gimnázium egy több helyszínen működő tanulási hálózat, amelynek célja, hogy otthonos környezetben, rugalmas, mégis jól szabályozott keretek között integrálja a NAT műveltségi területeit, fejlesztési céljait és kulcskompetenciáit a gyerekek saját tanulási céljaival. A különböző helyszínek, a Budapest School *mikroiskolái*, legfeljebb hat évfolyamot átölelő összevont osztályokként 6-60 fős tanulási közösségekként működnek (ld. 3.1. fejezet), ahol a gyerekek többfajta csoportbontásban tanulnak attól függően, hogy a Budapest School kerettantervében megfogalmazottaknak megfelelően milyen területeken kell, és milyen területeken akarnak fejlődni.

Az egyes mikroiskolákat *tanulásszervező* tanárok (tanulásszevezők) csapata vezeti. Minden gyereknek van egy kitüntetett tanára, a *mentora*, aki egyéni figyelmével a fejlődésben segíti (ld. 4.1. fejezet). Minden gyerek a mentortanára segítségével és a szülők aktív részvételével trimeszterenként meghatározza a *saját tanulási céljait* (ld. 3.3).

A tanulásszervezők *modulokat* hirdetnek ezen célokból és a kerettanterv tantárgyainak tartalmából. A modulok reflektálnak a mai világ alapvető kérdéseire, integrálják a tudományterületeket és művészeti ágakat (tantárgyakat), és egyenlő lehetőséget adnak a tudásszerzésre, az önálló gondolkodásra és az alkotásra a gyerekek mindennapjaiban (ld. 3.2.1. fejezet).

A kerettanterv három tantárgyat határoz meg, azok témaköreit, tartalmát és követelményeit *tanulási eredmények* listájaként adja meg (ld. 3.2.2). A gyerekek feladata az iskolában, hogy tanulási eredményeket érjenek el. Modulok elvégzésével tanulási eredményeket lehet elérni.

A modulok végeztével a gyerekek eredményei bekerülnek saját portfóliójukba (ld. 3.6. fejezet), melyek tartalmazhatnak önálló vagy csoportos alkotásokat, tudáspróbákat, vizsgafeladatokat, egymás felé történő visszajelzéseket, a fejlődést jól mérő dokumentációkat vagy bármit amire a gyerek és tanárai büszkéek vagy fontosnak tartanak. Erre a portfólióra épül a Budapest School visszajelző és értékelő rendszere (ld. 3.5). A portfólió alapján ismeri el az iskola az évfolyamok teljesítését (ld. 3.8.1. fejezet). Szükség esetén a portfólió alapján kaphatnak a gyerekek osztályzatokat is (ld. 3.8.2. fejezet).

Az egyes tanulási modulok során elért eredmények a Budapest School három tantárgyában való fejlődést segítik úgy, hogy egyszerre jelennek meg benne a miniszter által kiadott kerettantervek tantárgyi elvárásai, a gyerekek saját céljai és a mai világra való integrált reflexió. Sajátként megélt tanulási útjuk során a gyerekek így egyaránt fejlődnek a világ tudományos megértésében, leírásában és újraírásában (STEM tantárgy), az emberiség művészeti, történeti és szociokulturális megismerésében, és az azt segítő kommunikációban (KULT tantárgy), valamint az önmagukhoz és környezetükhöz való kapcsolódásban (Harmónia tantárgy) (ld. 5.4).

3.1. A mikroiskolák, a Budapest School összevont osztályai

A Budapest School iskolában összevont osztályokban, azaz kevert korosztályú és maximum 6 évfolyamszintű közösségben tanulnak a gyerekek. Az összevont osztályokat a Budapest School kerettanterv *mikroiskoláknak* hívja, ezzel is hangsúlyossá téve ezek egyedi jellemzőit:

- A mikroiskolákban tanulásszervező *tanárcsapatok* vezetik a közösségeket.
- A mikroiskolák maguk alakítják ki saját szabályaikat, normarendszereiket, szokásaikat és kultúrájukat.
- A mikroiskolák maguk alakítják saját órarendjüket, modulkínálatukat és ebben nem kell más mikroiskolákhoz igazodniuk.

A mikroiskolákat tanulásszervezők vezetik. A tanulóközösség fontos célja, hogy biztonságot, támogatást nyújtson, és *így* segítse a közösség tagjainak a minőségi tanulását.

A mikroiskolát az igazgató által kinevezett tanulásszervezők irányítják. Ők felelnek a tanulás tartalmáért, a modulok meghirdetéséért és a tanulási eredmények nyomon követéséért. Ők döntenek a jelentkező gyerekek kiválasztásáról és a mikroiskola mint közösség összetételéről.

A különböző tanárszerepeket, a tanulásszervezők, mentorok és modulvezetők kapcsolódását a 4.1. fejezet mutatja be.

Mikroiskola egy nagy csoport. Egy mikroiskola minimális létszáma 6, maximális létszáma 60 fő. Minden mikroiskolának megfelelő számú olyan tanulásszervezővel kell rendelkeznie, aki mentortanárként is végzi munkáját.

A mikroiskolák különbségei állandók, a gyerekek együtt nőnek. Egy mikroiskolában fő szabály szerint legfeljebb 6 (egymást követő) évfolyamszintnek megfelelő korosztály tanul együtt. A mikroiskola korosztályait, és az induláskor meglévő évfolyamszinteket a jelentkező, ill. a felvett gyerekek életkora alapján határozza meg az alapító.

A mikroiskolák korhatára, mint az összevont osztályok korhatárai, a gyerekekkel változnak. Ettől eltérően a korhatárokat tágítani és szűkíteni évente egyszer lehet, és erről az iskola értesíti a szülőket minden tanévkezdést megelőző február 15-ig (pl. amennyiben ezzel nem sérül a maximum 6 évfolyam elve, a korhatárok tágíthatóak, vagy ha a legalsó vagy legfelső korosztályba

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

tartozó gyerekek elmentek, a mikroiskola dönthet a korhatárok szűkítéséről). A Budapest School mikroiskolái a 12. évfolyamig tartanak, kivéve ha a mikroiskola valamilyen okból korábban megszűnik.

A mikroiskola állandó, a gyerekek és tanárok jöhetnek és mehetnek. A Budapest School mikroiskolái úgy működnek, mint egy összevont osztály. A tanulósszervező tanárok vagy gyerekek kilépése a mikroiskola fennállását nem érinti, helyettük a mikroiskola új tanulósszervező tanárt és gyereket vehet fel. A mikroiskola létrehozásakor arra kell törekedni, hogy olyan gyerekek tanuljanak együtt, akik támogatni tudják egymást a tanulásban. A gyerekek a mikroiskola tagjai addig, amíg ott jól tudnak tanulni, és a közösség és a gyerek kapcsolat gyümölcsöző.

A mikroiskoláknak saját fókuszuk, helyszínük, stílusuk alakulhat ki. A mikroiskolák nemcsak abban térnek el egymástól, hogy kevert korcsoportban, más korosztályú gyerekek, más érdeklődések mentén, és így módon más célokat követve tanulnak, hanem területileg, regionálisan is eltérőek lehetnek.

A mikroiskola-rendszerben lehetőség van arra, hogy adott tanulási környezetben úgy váltakozhassanak a hangsúlyok a csoport és az egyén érdeklődését követve, hogy közben fennmaradjon a tanulási egyensúly a tantárgyak között.

Van olyan mikroiskola, amely a fejlesztési célok eléréséhez és a saját célok mentén már 6 éves gyerekek tanulásánál a robotika eszközeit használja, másutt drámafoglalkozásokkal fejlesztik 12 éves gyerekek a szövegértésüket és éntudatukat.

A mikroiskolákban a gyerekek nagymértékben befolyásolják, hogy mit és hogyan tanulnak és alkotnak. A mikroiskolákban (a tanulósszervezők által meghatározott kereteken belül) megfér egymással több, különböző saját céllal rendelkező gyerek addig, amíg a tanulósszervezők minden gyerek számára biztosítani tudják a kerettantervben megfogalmazott tanulási eredmények elérését.

A tanulósszervezők feladata és felelőssége, hogy olyan közösségeket építsenek, amelyek kellően diverzek, és mégis jól működnek. A közösségnek a gyerekek igényeit és a kerettanterv céljait egyaránt ki kell elégíteni.

A tanulósszervezők választási lehetőségeket kínálnak (azaz modulokat dolgoznak ki), amiből a gyerekek (a mentoruk és szüleik segítségével) a saját céljaikat, érdeklődésüket leginkább támogató saját tanulási tervet és utat alkotnak.

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

Eltérhet, hogy egy-egy gyerek mit tanul, ezért az is, hogy mikor és hogyan sajátítja el a szükséges ismereteket: egy közösségben megfér a központi felvételre fókuszáló 11 éves gyerek, és az is, aki ekkor inkább a Minecraft programozásában akar elmélyedni, ezért más képességek fejlesztésével lassabban halad.

Kisebb csoportokban tanulhatnak a gyerekek. A mikroiskolákban a közösséget kisebb csoportokra bonthatjuk, ha a tanulásszervezés ezáltal hatékonyabb. Egyes moduloknál a gyerekek egy-egy projektre szerveződnek, ilyenkor általában az eltérő képességű és életkorú gyerekek is kitűnően tudnak együtt dolgozni. Más modulok esetén a csoportokat a tanár képességszint alapján hozza létre. Ilyen csoportok lehetnek a másodfokú egyenletek megoldóképletét megismerő csoport, az írni tanulók csoportja, vagy egy angol nyelvű újság szerkesztésére és megírására alakult modul, ahol a nyelvismeretnek és a szövegalkotási képességnek már egy olyan szintjén kell állni, hogy a projektnek jól mérhető kimenete lehessen.

A mikroiskolák diverz, integratív közösségek. A Budapest School mikroiskolák társadalmi, kulturális és gazdasági értelemben is diverzek, és egyik fő céljuknak tekintik az integrációt mindaddig, amíg az a közösség céljait szolgálja.

A mikroiskolák tanuló közösségek. A Budapest School célja, hogy a mikroiskolákban történő tanulás mind a gyerek, mind a tanár, mind a szülő számára jól átlátható, követhető legyen, és a gyerek és a közösség folyamatosan fejlődjön. A Budapest School kiemelt elve, hogy mindig, minden módszer, folyamat fejleszthető, ezért a tanárok feladata, lehetősége, hogy az aktuális helyzethez illő legmegfelelőbb módszert válasszák meg a gyerekek tanulásának segítéséhez.

Mikroiskolát a fenntartó indít, és addig él, amíg szolgálja a gyerekek tanulását. A mikroiskolát a *fenntartó* indítja el. Meghatározza, hogy a mikroiskola milyen telephelyen, tagintézményben, milyen korhatárokkal és létszámokkal induljon. A fenntartó feladata a szükséges épületet és eszközöket biztosítani. A mikroiskola alapításához legalább 6 gyerek és egy tanulásszervező (aki értelemszerűen mentortanár) szükséges.

A mikroiskola a tanárokon és a gyerekeken is túlmutató közösség, amely akkor is tovább működik, ha egy tanár vagy gyerek távozik. Tanulásszervező vagy gyerek távozása esetén a mikroiskola új tanulásszervező tanárt, illetve

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

gyereket vesz fel mindaddig, amíg a mikroiskola a számára meghatározott maximális létszámot el nem éri.

A mikroiskola abban az esetben szűnik meg, ha összeolvad egy másik mikroiskolával. Ha a mikroiskola létszáma 6 gyerek vagy egy mentortanár alá csökken és a létszám a következő tanév elejére sem éri el a minimális szintet, akkor a mikroiskolát másik mikroiskolával kell összeolvasztani.

Csatlakozás a mikroiskolához. Arról, hogy egy gyerek csatlakozhat-e egy mikroiskola közösségéhez, a tanulószervezők döntenek, figyelembe véve a gyerek életkorát, a közösségben való eligazodását, érdeklődését, saját fejlődési igényét. A kiválasztás fő elve, hogy a közösség fejlődjön minden gyerek csatlakozásával.

Egy gyerek akkor válthat a Budapest School egyes mikroiskolái között, amennyiben a fogadó mikroiskola őt elfogadja. Ilyenkor új mentortanárt kell számára kijelölni.¹

¹Átjárás mikroiskolák között.

3.2. Moduláris tanmenet és a tanulási eredmények

3.2.1. Modulok – a tanulásszervezés alapegységei

A *modulok* a tanulásszervezés *alapegységei*: olyan foglalkozások megtervezett sorozata, amelyek során egy meghatározott időn belül a gyerekek valamely képességüket fejlesztik, valamilyen ismeretet elsajátítanak, vagy valamilyen produktumot létrehoznak. A modulok célja sokféle lehet, de kötelező elvárás, hogy a résztvevők a portfóliójukba bejegyzésre érdemes eredményt hozzanak létre, vagyis hogy legyen egyértelmű célja.

A mindennapi tanulás a modulok elvégzésén keresztül történik, ezzel biztosítva, hogy rugalmas keretek között, pontosan megfogalmazott célok mentén, a gyerekek számára érthető, átlátható és sajátuk megélt tartalommal történjen a tanulás.

A tanulási modulokat, vagyis a tanulás tartalmának és formájának alapegységét a tanulásszervezők három kötelező összetevőből állítják össze:

1. a kerettanterv tantárgyainak tartalmából,
2. a gyerekek, tanárok érdeklődéséből, aktuális tudásából,
3. és a környezetük és a világ aktuális kihívásaiból.

A három komponensből a legelső a legstatikusabb, hiszen a kerettanterv – összhangban a NAT-al – meghatározza a tantárgyakat és azok tartalmát, valamint azt, hogy milyen lehetséges eredmények elérését várjuk az ezekben való fejlődéstől. Az egyes modulokban ezek személyre, illetve a csoport igényeire szabhatóak, hiszen az elérhető eredményeket különféle gyakorlati és elméleti tanulási módszerekkel el lehet érni.

A gyerekek és tanárok érdeklődése – ami a sajátként megélt cél és a minél nagyobb fokú bevonódás alapfeltétele – alakítja ki a modulok témáját, a projekteket, és a gyerekek egyéni tanulási idejét is meghatározhatja.

Mindemellett a kerettanterv szándéka, hogy a tanárok, gyerekek reagáljanak a környezetükre, a világ aktuális kihívásaira, kérdéseire. A kerettanterv meghatározza például, hogy a gyerek „*táblázatkezelővel feladatot old meg*”. Az azonban, hogy a gyerekek milyen táblázatokat szerkesztenek szívesen, csak a modulok összeállításakor és a modulok elvégzése során derül ki. Nagyon hasonló táblázatkezelési képességeket lehet fejleszteni, ha valaki az önz vezető autóktól várt csökkenő baleseti halálozási arányról, vagy ha a vegánok számának és a GDP-növekedés alakulásának arányáról készít táblázatot.

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

A moduláris rendszer fő célja, hogy egyszerre képes legyen alkalmazkodni a menet közben felmerülő tanulási igényekhez, adjon átlátható struktúrát a tanulásnak, és hogy a mikroiskola minél rugalmasabban tudja támogatni a tanulást, úgy, hogy a saját, a közösségi és a társadalmi célok harmóniába kerülhessenek.

Ez is mutatja, hogy bár közősek a kereteink, végtelen az elképzelhető modulok (a tanulási utak építőkövei, és így a különböző tanulási utak) száma. Ezért tartja fontosabbnak a kerettanterv annak meghatározását, hogy hogyan kell a modulokat létrehozni, mint azt, hogy a modulokat tételesen felsorolja.

Modulok során a gyerekek tudnak

- produktum létrehozására szerveződő projektben részt venni;
- felfedezni, feltalálni, kutatni, vizsgálni, azaz kérdésekre választ keresni;
- egy jelenséget több nézőpontból megismerni;
- valamely képességüket, készségüket fejleszteni;
- adott vizsgára gyakorló feladatokkal felkészülni;
- közösségi programokban részt venni;
- az önismeretükkel, a tudatosságukkal, a testi-lelki jóllétükkel foglalkozni.

A modulok meghirdetése

A modulok kiválasztása, felkínálása a tanulásszervezők feladata, hiszen ők figyelnek és reagálnak a gyerekek, szülők céljaira és igényeire. A meghirdetett modulokból áll össze a tanulás trimeszterenkénti tanulási rendje.

A tanulásszervezők az egyes modulok tematikáját, azok hosszát és feladatát a gyerekek tanulási céljainak megismerését követően és a kerettantervben meghatározott tantárgyi tanulási eredményeket figyelembe véve határozzák meg.

A nem kötelező modulokba való csatlakozásról a mentor, a szülő és a gyerek közösen dönt, mindig szem előtt tartva, hogy folyamatos előrelépés legyen a már elért egyéni és tantárgyi eredményekben is. Egy modul megkezdésének lehet feltétele egy korábbi modul elvégzése, a gyerek képességszintje, a jelentkezők száma, és lehet egyedüli feltétele a gyerekek érdeklődése.

Egy modulvezető különféle tematikájú modulokat tarthat függően attól, hogy a saját célok, a tantárgyi eredmények mit kívánnak, és a tanulásszervezők, valamint a modulvezetők kapacitása mit enged.

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

Amikor egy gyerek moduljai befejeződnek, és újat vesz fel, a tanulásszervező feladata a gyereket segíteni abban, hogy az érdeklődési körének, tanulási céljainak, és a soron következő, még el nem ért tantárgyi eredményekben való fejlődéshez megfelelő modulok közül választhasson.

A tanulásszervezők feladata a tantárgyi eredményelvárások nyomon követése is. A modulok kidolgozáshoz és azok megtartásához külsős szakembereket is meghívhatnak, azonban ilyenkor is ők felelnek azért, hogy a modulokkal elérni kívánt tanulási célok teljesüljenek.

A modulok formátuma

Egy-egy modul hossza és a modulhoz kapcsolódó foglalkozások száma és gyakorisága változó: egy alkalomtól legfeljebb egy teljesen trimeszteren keresztül tarthat. A modul végén azt a tanulásszervező és a gyerek(ek) lezárják, értékelik és az elért eredményeket rögzítik a (tanulási) portfólióban. Egy modul folytatásaként a következő trimeszterben új modult lehet meghirdetni.

A modulok nemcsak témájukban, céljaikban, időtartamukban, hanem módszertanukban, folyamataikban is különbözhetnek: bizonyos modulokban a felfedeztető (inquiry based) módszer, másokban az ismétlő (repetitív) gyakorlás a célravezető. Így mindig a modul céljához, a tanárok és a gyerekek képességeihez és igényeihez választható a legjobb módszer. Modulonként változhat, hogy a folyamatot a gyerekek vagy a tanárok befolyásolják-e, és milyen mértékben. Két példa az eltérésre:

1. Egy digitális kézműves modul célja, hogy építsünk valamit, ami programozható. Annak kitalálása, hogy mit és hogyan építünk, a gyerekek feladata. Itt a modul vezetője csak támogatja a tanulás folyamatát, azaz *facilitál*.
2. Egy „*A vizuális kommunikáció fejlődése a XX. század második felében*” modul esetén a tanár előre felépíti a tanmenetet, pl. hogy mely alkotók munkásságát, alkotásokat fogja bemutatni, és ezeket a gyerekekkel sorban végigveszi. Ilyenkor is bővíthet azonban a tematika a gyerekek érdeklődése, felvetései mentén.

A modulok helyszíne

A tanulás az egyes mikroiskolák helyszínén, egy másik Budapest School mikroiskolában, a tanár által kiválasztott külső helyszínen, vagy akár online, virtuális térben történik. A tanulásra úgy tekintünk, mint az élethez szorosan kapcsolódó holisztikus fejlődési igényre, melynek jegyében az elsődleges szocializációs tértől és formától, a szülői, családi környezettől sem akarjuk a

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

tanulást leválasztani. Az élethosszig tartó tanulás jegyében a tanulás tere az iskolai időszak után és az iskola terein kívül is folytatódik.

A gyerekek több ok miatt is tanulnak az iskolán kívül:

1. Modulok vagy modulok foglalkozásai szervezhetők külső helyszínekre, úgymint múzeumokba, erdei iskolákba, parkokba, vállalatokhoz, vagy tölthetik az idejüket „kint a társadalomban”.
2. Amennyiben ez saját céljuk elérését nem veszélyezteti, és a folyamatos fejlődés biztosított, a mentoruk tudomásával a gyerekek az önirányított tanulás elvére figyelemmel a mikroiskolán kívüli egyéb helyszínen is elvégezhetnek egy modult.

A modul lezárásaként a gyerekek és modulvezetők visszajelzést adnak egymásnak, aminek része, hogy megosztják saját élményeiket, reflektálnak a közös időre, összegyűjtik és értékelik az elért eredményt, és kitérnek az esetleges fejlődési lehetőségekre.

3.2.2. Tanulási eredmények – a formális tanulás alapegységei

A kerettanterv három interdiszciplináris tantárgyat jelöl meg, azok témaköreit, tartalmát és követelményeit *tanulási eredmények* listájaként adja meg, ezzel igazodva az Nkt. 5. § (5) pontjához. Tanulási eredmény (learning outcome) lehet a kerettanterv szellemében minden olyan tudás, képesség, kompetencia, attitűd, amit a gyerek egy tanulási folyamat során elsajátított és/vagy ezt demonstrálni tudja. Az eredmény eléréséhez vezető út a modulokon keresztül történik, és a tanulás folyamata történhet az iskolában vagy azon kívül, lehet formális, non-formális vagy informális.

A tanulási eredmények több funkciót látnak el a kerettantervben.

- A kerettanterv évfolyamonként meghatározza az adott tantárgy teljesítéséhez elérendő tanulási eredményeket. Egy gyerek akkor léphet egy tantárgyból évfolyamszintet, ha a tantárgyhoz tartozó követelményeket teljesítette.
- A tanulási eredmények a modulok (és így a mindennapokban szervezett foglalkozások, órák stb.) építőelemei. Egy-egy modul célját a tanulás-szervezők az elérendő tanulási eredmények összeválogatásával és saját célokkal, érdeklődéssel való kiegészítésével adják meg, figyelembe véve az életkori sajátosságok, az egymásra épülés és az átjárhatóság követelményeit.

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

- A tanulási eredmények megfeleltethetők a miniszter által kiadott kerettantervek tantárgyai (és így a kötelező érettségi tárgyai) és a NAT műveltségi területeivel, ami biztosítja, hogy a Budapest School tanulója más rendszerben működő iskolába is illeszkedik. Vagyis a tanulási eredmények a Budapest School saját interdiszciplináris tantárgyi elvárásain túl, az azokon belüli halmazt képző diszciplináris bontásban is követhetők, így az elért eredmények alapján mind a Budapest School tantárgyi struktúrájával, mind (pl. egy esetleges iskolaváltás esetén) a miniszter által kiadott kerettantervek tantárgystruktúrájával megfeleltethetők.

3.2.3. Modulok és tanulási eredmények

A gyerekek egyik feladata az iskolában, hogy tanulási eredményeket érjenek el. Ezt megtehetik a modulok elvégzésével, vagy más tanulási helyzetekben. A tanulási eredményeket a portfólióban rögzítik. A mentor feladata, hogy folyamatosan kövesse, hogy megfelelő haladás történik-e a portfólióban a tanulási eredmények és a saját célok tekintetében. Az évfolyamszintlépés a portfólióban összegyűlt tanulási eredmények alapján történhet meg.

A modul kecsegtet a gyerekek haladásához releváns tanulási eredményekkel, a gyerekek által meghatározott saját célokkal és olyan kimenettel, amely a portfólióban rögzíthető, legyen az egy alkotás, az elért fizikai vagy szellemi eredmény dokumentációja, vagy egy értékelő visszajelzés. A modulok tehát tartalmaznak tanulási eredményeket, az önálló gondolkodás, szabad alkotás lehetőségét és teret engednek az alkotásra, létrehozásra.

A modulok különféle tanulási eredmények elérését teszik elérhetővé

Modulok tervezésekor és összeállításakor a tanulósszervezők a modulvezetővel közösen határozzák meg a modul céljait, de azok meghirdetéséért mindig a tanulósszervezők felelnek. A célok között fel kell sorolni, hogy milyen tanulási eredmények elérését várhatják el a gyerekek a modulon való részvételtől.

Például a 6-8 éves gyerekek számára megtervezett „*3d nyomtató használata*” modul során azon kívül, hogy megismerik a 3d nyomtatás folyamatát, a modul célja, hogy a gyerekek számára elérhetővé tegye a „*A kockát, téglatestet, gömböt felismeri, és képes létrehozni egyszerű módszerekkel. Ismeri ezeknek a testeknek a jellemzőit.*” (STEM tantárgy, Matematika tématerület, 3–4 évfolyam) tanulási eredményt is.

Lehetőség van egy modul esetében több tantárgyból való tanulási eredmény kiválasztására, ezzel biztosítva az interdiszciplinaritást, valamint a Budapest School tantárgyi fejlesztési céljaihoz való integrált kapcsolódást.

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

A tanulási eredmények egy időbeni egymásra épülést feltételeznek, melyben azonban van lehetőség előre- és hátrafele is lépni. Előre, amennyiben a modul meghirdetésekor az arra jelentkező gyerekcsoportnál a megfelelő előkészítés megtörtént, hátra, amennyiben ezt ismétlés/felzárkóztatás jelleggel szükségesnek ítéli a mentor vagy a modult szervező, vezető. Vagyis akkor foglalkozzon egy gyerek a 10 000-es számkörrel, ha a 100-as számkört már begyakorolta. Az egymásra épülésért a modult meghirdető tanulószervező felel. A példát folytatva a 3d nyomtató használata modul lehetővé teszi, hogy a gyerek elérje a következő eredményeket is: „*Ismeri a számítógép részeinek és perifériáinak funkcióját, azokat önállóan használja.*” (Harmónia, Informatika, 5–6 évfolyam), és „*Használati utasításokat értő módon olvas és tart be.*” (Harmónia, Életvitel, 3–4)

Új tanulási eredmények A gyerekek olyan tanulási eredményt is elérhetnek, ami a modulok céljai között eredetileg nem volt megadva, mert

- lehetőségük van egyénileg is tanulni;
- tanulási eredményekkel járnak a projektek, az iskolai lét, a közösségi élet és még számos informális és non-formális tanulási helyzet;
- egy modul során is alakulhatnak előre nem tervezett helyzetek, amik hozzásegíthetik a gyerekeket tanulási eredmények eléréséhez.

Az újonnan létrejövő tanulási eredmények is bekerülnek a portfólióba.

Tanulási eredmények dokumentációja Minden modul dokumentálásra kerül, hogy annak célja, elért eredményei nyilvánosak legyenek a Budapest School valamennyi mikroiskolája számára, és ha szükséges, újra meg lehessen hirdetni. A tanulási eredmények egy, a modulhoz kapcsolódó terv-tény összehasonlítás alapján kerülnek meghatározásra. Az elért eredmények újra elérhetőek, amennyiben a folyamatos fejlődés biztosítva van.

Egységes modulok egyedi alkalmazása Egy modul elvégzésével egy-egy gyerek más tanulási eredményt is elérhet.

- Működhet a differenciálás, tehát nem minden gyerek ugyanazt és ugyan-
úgy csinálja a foglalkozásokon. Egy modulban tud együtt tanulni az a gyerek, aki még „*Ismeri az írott és nyomtatott betűket*” eredményért dolgozik, és az, aki „*Jelöli helyesen a j hangot 30–40 begyakorolt szóban*”.

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

- A modulnak része lehet testreszabható sáv. Például egy tudományos kísérletező modulban néhány gyerek a rövid távú memória és a fáradtság kapcsolatáról kutat, a másik csoport az esőzés és a közlekedési dugók kialakulása közti kapcsolatot vizsgálja. Minden gyerek elérheti a „*Valós folyamatokat képes elemezni a folyamathoz tartozó függvény grafikonja alapján.*” (forrás, STEM), de a „*Környezettudatos közlekedésszemlélet.*” (forrás, Harmónia) eredményt is elérheti.
- Egy-egy gyerek saját tanulási célja érdekében extra lépéseket tehet, és olyan eredményeket is el tud érni, amit mások nem. Például egy modul végén önálló prezentációt, saját kutatási tervet, vagy egy kész működő modellt alkothat.

Kötelező tanulási eredmények

A kerettanterv kötelező tanulási eredményként definiálja mindazokat az eredményeket, melyek a kötelező érettségi tárgyak teljesítéséhez szükségesek. Ezeket minden mikroiskola elérhetővé kell, hogy tegye a gyerekek számára a modulok választékában.

Ezek az 1–4 évfolyamszinteken a miniszter által kiadott kerettantervek *Magyar nyelv és irodalom*, *Matematika*, *Idegen nyelv* tantárgyakból származó tanulási eredmények, és 5. évfolyamszinttől kiegészülnek a *történelem*, *társadalmi és állampolgári ismeretek* tantárgyak alapján létrehozott tanulási eredményekkel. További kötelező tanulási eredményként jelennek meg 9. évfolyamtól a választott érettségi tantárgyhoz kapcsolódó eredmények. Ezek a tanulási eredmények megtalálhatók a kerettanterv három tantárgyának elérhető eredményei között.

A mikroiskolában meghirdetett moduloknak a kötelező tanulási eredmények 80%-át le kell fednie.

Tanulási eredmények kiegyenlítetttsége Szintén fontos kötöttség, hogy a modulok meghirdetésénél a kerettanterv három tantárgyából egyenlő súllyal (plusz/minusz 20%) legyenek elérhetőek tanulási eredmények. Emellett a kerettanterv minden tématerületéről (vagyis a tantárgyak eredményeit alkotó diszciplínákból) legalább 20% tanulási eredményt kell választani, így biztosítva, hogy a NAT minden műveltségterülete megjelenjen a tanárok által lefedett témák között.

Kötelező modulok A kerettanterv és a pedagógia program is előírhat kötelező modulokat a mikroiskolák számára. Ilyen például a 11. évfolyamszinten belépő érettségire felkészítő modulok (ld. 5.8. fejezet), a minden

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

mikroiskolára egységes pedagógia program tetszőleges kötelező modult írhat elő. Így lehet biztosítani kötelező tartalmi elemek és foglalkozás – úgymint testnevelés, elsősegélynyújtás – elérhetőségét.

Monitorozás

Kötelező elérni az eredményeket? Nem tudunk hatalmi szóval tanulásra bírni gyereket, mert lehet, hogy annyira nem akarja, vagy nincs meg hozzá a képessége. A kerettanterv a tanároknak ad keretet. Azonban a fenntartó által üzemeltetett rendszerrel az iskola monitorozza a haladást, és ha valaki a kötelező tanulási elemekkel nem halad, akkor az iskola erre felhívja a figyelmét. Mivel a többség haladni fog, ezért előre tudja az iskola jelezni, hogy le fog szakadni a többiektől, és túl nagy lesz az évfolyamszint-különbség közöttük. Ezekben az esetekben a mentortanárnak, a gyereknek és a szülőnek reagálnia kell a helyzetre. A fenntartó által működtetett monitorozó és minőségfejlesztő rendszerről a ?? fejezet ír részletesen.

3.3. Saját tanulási célok

Minden gyerek megfogalmazza és háromhavonta újrafogalmazza a *saját tanulási céljait*: eredményeket, amelyeket el akar érni, képességeket, amelyeket fejleszteni akar, szokásokat, amelyeket ki akar alakítani. A saját célok elfogadásakor a gyerek és a mentora a szülőkkel együtt *tanulási szerződést* köt.

Csak olyan célok kerülhetnek a saját célok közé, amelyek minden érintettnek biztonságosak, és amelyek összhangban vannak a tantárgyi fejlesztési célokkal és tanulási eredményekkel. A szerződésben rögzíthetőek tanulási eredményekre vonatkozó megállapodások, tantárgyi évfolyamszintekre vonatkozó elvárások (pl. „*haladjon egy évfolyamszintet egy év alatt*” vagy „*készüljön fel emelt szintű érettségire*”), és a tantárgyi rendszeren kívüli célok és feladatok.

Fontos megkötés, hogy a saját tanulási célok legalább a felének a kerettanterv Tantárgyi tanulási eredmények fejezetében felsorolt tanulási eredmények elérésére kell vonatkoznia. A másik fele szabadon alakítható.

Háromhavonta a tanulásszervezők és a gyerekek megállnak, reflektálnak az elmúlt időszakra, és a tapasztalatok, valamint az elért célok ismeretében és az új célok figyelembevételével újratervezik, újraszervezik a foglalkozások rendjét, tehát azt, hogy mikor és mit csinálnak majd a gyerekek az iskolában. A mindennapi tevékenység során tapasztalt élmények, alkotások, elvégzett feladatok, kitöltött vizsgák, tehát mindaz, ami a gyerekekkel történik, bekerül a portfóliójukba. Még az is, amit nem terveztek meg előre.

A gyerekeket a mentoruk segíti a saját célok kitűzésében, a különböző választásoknál, a portfólióépítésben, a reflektálásban. A tanulási célok kitűzése az önrányított tanulás fokozatos fejlődésével és az életkor előrehaladtával folyamatosan egyre önállóbb tevékenységgé válik. Tanulási útján, céljai kitűzésében a mentor kíséri végig a gyerekeket.

A Budapest School személyre szabott tanulásszervezésének jellegzetessége, hogy a gyerekek a saját céljuk irányába haladnak, az adott célhoz az adott kontextusban leghatékonyabb úton. Tehát mindenki rendelkezik saját célokkal, még akkor is, ha egy közösség tagjainak céljai a tantárgyi tanulási eredmények azonossága, vagy a hasonló érdeklődés miatt akár 80% átfedést mutatnak.

A NAT műveltségi területeiben megfogalmazott követelmények teljesítése is célja a tanulásnak, a tanulás fő irányítója azonban más. Mi azt kérdezzük a gyerekektől, hogy *ezenfelül* mi az ő személyes céljuk.

3.4. A tanulási szerződés

A tanulási szerződés az előbbieken említett gyerek-mentor-szülő közötti megállapodás, ami rögzíti

1. a gyerek, a mentor (iskola) és a szülő igényeit, elvárásait;
ezek lehetnek: „szeretném, ha a gyermek naponta olvasna” típusú folyamatra vonatkozó kérések, vagy erősebb „változtatnod kell a viselkedéseden, ha a közösségben akarsz maradni” igények, határok megfogalmazása;
2. a gyerek céljait a következő trimeszterre, vagy a tanév végéig;
3. a gyerek, mentorok (iskola) és szülő vállalásait, amivel támogatják a cél elérését és a felek igényének elérését.

A tanulási szerződésre jellemző, hogy

- A kitűzött célokat minél specifikusabban, mérhetőbben kell megfogalmazni. Javasolt az OKR (Objectives and Key Results, azaz Cél és Kulcs Eredmények) (Wikipedia contributors, 2018a) vagy a SMART (Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Time-bound, azaz Specifikus, Mérhető, Elérhető, Releváns és Időhöz kötött) (Wikipedia contributors, 2018b) technika alkalmazása, hogy minél specifikusabb, teljesíthetőbb, tervezhetőbb és könnyen mérhető célokat tűzzenek ki.
- A kitűzött célokban való megállapodást követően, megállapodást kell kötni arról is, hogy ki és mit tesz azért, hogy a gyerek a célokat elérje.
- A mentor a teljes mikroiskolát (a többi tanárt, a közösséget) képviseli a megállapodás során.

A tanulási szerződést néha hívjuk *megállapodásnak* is. A megállapodás és szerződés szavakat ez a kerettanterv szinonimának tekinti. A *learning contract* az önirányított tanulást hangsúlyozó felnőttképzéssel foglalkozó irodalomban bevett szakkifejezés már a 80-as évektől (Knowles, 1977). Ennek a magyar nyelvben inkább a szerződés felel meg. Egy másik szakterületen, a pszichoterápiás munkában a terápiás szerződések megkötésekor a közös munka kereteinek kialakítását és fenntarthatóságát hangsúlyozzák (Dóra, 2009). Erre is utalunk a tanulási szerződés elnevezéssel. Van, amikor a *hármasszerződés* kifejezést használjuk, hangsúlyozva, hogy mind a három szereplőnek elfogadhatónak kell tartania a szerződés tartalmát.

3.5. Visszajelzés, értékelés

Ahhoz, hogy hatékony legyen a tanulás, fejlődés, fontos, hogy a gyerekek, tanárok és szülők is tudják, hogy

1. hol tart most egy gyerek, mit tud most,
2. hova akar vagy kell eljutni, azaz, mi a célja,
3. mi kell ahhoz, hogy elérje a célját.

Ezek mellett mindenkinek hinnie kell abban, hogy odafigyeléssel, gyakorlással a gyerek meg tud tanulni egy konkrét dolgot. Fontos, hogy magas legyen a gyerekek énhatékonysága, erős legyen az önbizalmuk, és nem szabad félniük a hibázástól, a nem-tudástól, mert a tanulás első lépése, hogy elfogadjuk, hogy valamit nem tudunk. Azaz fontos, hogy fejlődésfókuszú gondolkodásuk (growth mindset) (Dweck, 2006) legyen, azaz

4. hinniük kell, hogy el tudják érni a céljukat.

Egy visszajelzés, értékelés akkor jó és hasznos, azaz hatékony, ha ebben a négy dologban segít. Mai tudásunk szerint ehhez:

- Rendszeresen visszajelzést kell kapnunk és adnunk.
- A tanulási céloknak és visszajelzéseknek minél specifikusabbaknak kell lenniük (azaz például ne a 8. osztályos *matematikatudást* értékeljük, hanem hogy mennyire képes valaki *fagráfokat használni feladatmegoldások során*²).
- A „*hol tartok most*” diagnózisnak mindig cselekvésre, viselkedésre, aktív tevékenységekre kell vonatkoznia. Ne az legyen a visszajelzés, hogy „*ügyes vagy egyenletekből*”, hanem „*gyorsan és pontosan oldottad meg a 4 egyenletet*”. A legjobb, amikor a visszajelzés konkrét megfigyelésen alapul, és tudni, hogy mikor, hol történt az eset: „*amikor társaiddal Minecraftban házat építettél, akkor pontosan kiszámoltad a ház területét*”.
- Ha a cél nem a mások legyőzése, akkor a visszajelzés se tartalmazzon olyan állítást, ami másokhoz hasonlít (így kerüljük a *tehetség* szót is, aminek bevett definíciója szerint az átlagnál jobb képesség). A másokhoz való szint felmérése akkor (és csak akkor) fontos, amikor a cél egy versenyszituációban jó eredményt elérni.

²Ez a konkrét példa a STEM tantárgy egyik tanulási eredménye.

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

- A gyerek legyen részese a visszajelzésnek. Értse, tudja, hogy miért kapta azt a visszajelzést, a legjobb, ha – amikor ezt a képességei engedik – önmaga képes elvégezni a visszajelzést, vagy annak egy részét.
- A visszajelzésnek transzparensen hatással kell lennie a tanulásszervezésre. Legyen része a folyamatnak, és a gyerek, tanár és a szülő is értse, hogy a visszajelzés alapján mit és hogyan csinálunk másképp.

Többszintű visszajelzés A Budapest School iskolákban a gyerekek többféle visszajelzést kapnak.

1. Minden modul elvégzése után a modul céljai, témája, fókusza alapján a modulvezetők visszajelzést adnak a tanulásról, eredményekről, viselkedésről.
2. Trimeszterenként a mentorok visszajelzést adnak arról, hogy a gyerek általában hogyan haladt a tanulási célok felé.
3. Ennek része, hogy a tantárgyi tanulási eredmények alapján hogyan haladt a gyerek a tantárgyak évfolyamszinthez tartozó követelmények teljesítésében. Az évfolyamok, mint elérhető szintek Budapest School értelmezését a 3.8.1. fejezet tárgyalja.
4. A mentorok irányításával a gyerekek visszajelzést kapnak arról, hogyan működnek a közösségben.

Érdemjegyek, osztályzatok helyett értékelő táblázatok A Budapest School visszajelzéseinek sokkal részletesebbeknek kell lenniük, mint azt a tantárgyi érdemjegyek és osztályzatok lehetővé teszik, ezért azok helyett a kerettanterv értékelő táblázatokat (angolul rubric) alkalmaz. Az értékelő táblázatban szerepelnek az értékelés szempontjai és szempontonkénti szintek, rövid leírásokkal. Ezek alapján a gyerekek maguk is láthatják, hogy hol tartanak, hogyan javíthatnak még a munkájukon. A táblázatok formája minden visszajelzés esetén (értsd modulonként, célonként) változtatható.

3.6. Portfólió

A modulok eredményeiből, a produktumokból és visszajelzésekből a gyerek és a mentor portfóliót állít össze, hogy a tanulás mintázatait észlelhessen, és a tanárok tudatosabban tudják a gyereket segíteni a céljai kitalálásában és elérésében. A portfólió a gyerek céljainak nyomon követését szolgálja, és egyúttal a szülők felé történő visszajelzés eszköze is. Minden gyerek portfóliója folyamatosan épül: az tartalmazza az általa elvégzett feladatokat, projekteket vagy azok dokumentációját, alkotásait, eredményeit, az esetleges vizsgák eredményeit és a társaitól, tanáraitól kapott visszajelzéseket. A *portfólió célja*, hogy minden információ meglegyen ahhoz, hogy

- a gyerek és mentora fel tudja mérni, hogy sikerült-e a kitűzött célokat elérni, illetve mire van szüksége még a gyereknek új célok eléréséhez;
- a szülő folyamatosan rálásson a gyereke tanulási útjára;
- megítélhető legyen, hogy a tantárgyi követelményekhez képest hol tart a gyerek;
- a gyerek a portfólió megtekintésével visszaemlékezhesen a tanultakra, ismételhessen, tudása elmélyülhessen;
- eredményei alapján bizonyítványt lehessen kiállítani.

A portfólió folyamatosan frissül, a mindennapi, formális, non-formális és informális tanulási helyzetek bármikor adhatnak okot a portfólió frissítésére. Az iskola életében kiemelt szerepe van a következő eseményeknek.

1. Minden *modul végeztével* a portfólióba kerül:

- (a) A képesség elsajátításának, tanulási eredmény elérésének a ténye. Nincs félig elsajátított képesség, tehát már értékelni nem kell. Ha a modul során a gyerek megtanult százas számkörben alapműveleteket végezni, akkor annyi kerül be a portfólióba, hogy „*Szóban és írásban összead, kivon, szoroz és oszt a százas számkörben.*”. Amennyiben a készséget a gyerek és a tanár megítélése alapján nem sikerült megfelelően elsajátítani, úgy a gyakorlás ténye kerül be a portfólióba.
- (b) Az alkotás vagy a projektmunka eredménye, ha a modul célja egy alkotás létrehozása volt.
- (c) A részvétel ténye, ha a jelenlét volt a modul célja (például kirándulás az Országos Kéktúra útvonalán).

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

2. Az elvégzett vizsgák, tudáspróbák, képességfelmérők, diagnózisok eredményeit érdemes rögzíteni.
3. A *kipakolás* célja, hogy a gyerekek a tanároknak, szülőknek és más érintetteknek bemutassák elvégzett munkájukat, azaz a portfólióváltozásukat. A kipakolásra való felkészülés tulajdonképpen a portfólió összeállítása, prezentálásra való felkészítése, a *portfólió frissítése*.
4. Társas visszajelzés eredményeként minden gyerek kap visszajelzést a társaitól. Ilyenkor összegyűjtik, mit tett a gyerek, ami a többiek elismerését és háláját kivívta. Ez is releváns adatokkal szolgálhat a portfólióhoz.
5. A gyerek saját értékelése, reflexiója arról, hogyan értékeli, amit elért, fontos eleme a portfóliónak.
6. A tanárok adhatnak kompetenciatanúsítványokat. Ezek rövid, specifikus visszajelzések, amelyek mutatják, ha valamit a gyerek megcsinált, valamiben fejlődött.

A mentorok segítenek a gyerekeknek a tanulás módját, folyamatát és eredményeit bemutatni portfólióban.

Formai követelmények A portfóliónak rendezettnek, hozzáférhetőnek, elérhetőnek, visszakereshetőnek és könnyen bővíthetőnek kell lennie. Olyan (technológiai) megoldást kell a mikroiskoláknak választaniuk, ami alapján a gyerek, tanár és a szülő *naponta* tudja a portfóliót bővíteni, és akár *heti rendszerességgel* át tudják tekinteni időrendben, modulonként vagy tantárgyanként a portfólió bővülését.

A portfólió formátumára nincs egységes megkötés. Minden mikroiskola maga alakítja ki a gyerekek, tanárok és szülők számára legjobban működő rendszert. Évfolyamszintlépéshez és osztályzatokra váltáshoz az iskola csak digitális formában tárolt és a kijelölt tanárok számára online elérhetővé tett portfóliót fogad el.

3.7. A csoportbontások

A Budapest School iskoláit mikroiskolák közösségeiből hozzuk létre. Így egy gyerek elsődleges csoportja a mikroiskolájának közössége, ami lehet 12 - 50 gyerek. Ezen belül modulonként eltér, hogy milyen csoportbontásban dolgoznak. Több színje van a csoportmunkának.

1. A mikroiskola közössége heti rendszerességgel tarthat iskolagyűlést, fórumot, plenárist, iskolakonferenciát. Ilyenkor a mikroiskola közössége dolgozik együtt.
2. Modulokra kisebb csoportok jelentkezhetnek. Egy modul csoportjának rendezőelve lehet, hogy
 - (a) egy képességszinten lévő gyerekek tanuljanak együtt;
 - (b) a közös érdeklődés hozza össze a csoporttagokat;
 - (c) an, hogy direkt a véletlenszerűségben van az érdekesség, mert keveredni akarunk;
 - (d) kölcsönös szimpátia és vonzalom lehet a modultagok között: most azért vannak egy csoportban, mert egy csoportban akartak lenni.
3. Egy-egy foglalkozáson belül is sokszor csoportot alkotunk, az előző elvek alapján.

Arra is lehetőség van, hogy egy csoport tagjai több mikroiskolából álljanak össze, ha az támogatja a tanulást és az utazás biztonságosan megoldható.

3.8. Évfolyamok és osztályzatok

A Budapest Schoolban tanuló gyerekek saját tanulási célokat tűznek ki, modulokat választanak, tanulnak, alkotnak, trimeszterenként frissítik a portfóliójukat, mentorukkal és a modulvezetőkkel értékelik haladásukat, és ha kell, újraterveznek.

Eközben a gyerekek a tanulás és alkotás eredményeként évfolyamszinten lépkednek fel, első szintről a tizenkettedik szintig tantárgyanként. Azt, hogy ez hogyan és mikor történik, azaz az évfolyamszintek elismerését – a kerettantervvel összhangban – az iskola transzparens folyamata szabályozza.

Hivatalos, tantárgyankénti érdemjegyet a gyerekek akkor és csak akkor kapnak, ha erre iskolaváltás, továbbtanulás, ösztöndíj (vagy más külső rendszer) miatt szükségük van. Tehát osztályzatok, érdemjegyek és vizsgák nélkül is van lehetőség évfolyamszinteket lépni.

A vizsga így teljesen átértékelődik a Budapest Schoolban. Az évfolyamszintek elismeréséhez és (szükség esetén) az érdemjegyek megállapításához nem elégséges a pillanatnyi tudást vagy képességet felmérő eseményt szervezni, hanem a teljes portfóliót kell értékelni és figyelembe venni. A portfólió sokkal gazdagabban dokumentálja, hogy egy gyerek mit csinált, mire volt képes, mint egy szóbeli vagy írásbeli feladatsor: előzetes tudás-, képességpróbák mellett tartalmazza az alkotások, projektek, visszajelzések, versenyek, stb. dokumentációt is.

3.8.1. Évfolyamszintek

A Budapest Schoolban az évfolyamokra úgy tekintünk, mint egy szerepjáték nehézségi szintjeire (based progression, 2019): akkor léphet egy gyerek a következőbe, ha az évfolyamhoz köthető tantárgyi tanulási eredményekből eleget összegyűjtött. Ezeket a ?? fejezet határozza meg.

A Budapest School évfolyamszintjei eltérnek az iskolák többségében alkalmazott évfolyamtól. A különbség kihangsúlyozása végett a kerettanterv az évfolyamszint kifejezést használja. A különbségek:

- Egy gyerek tantárgyanként más-más szinten állhat.
- Nem biztos, hogy az egy korcsoportba tartozó gyerekek vannak ugyanazon az évfolyamszinten.
- Nem mindig az egy évfolyamszinten lévők tanulnak együtt, előfordulhat, hogy a különböző szinten lévő gyerekek tudnak együtt és akár egymástól is tanulni.

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

- Egy év alatt több évfolyamszintet is lehet lépni.

Bár egy gyerek tantárgyanként eltérő szinten állhat, a hivatalos (azaz külső hivatalok, rendszerek számára értelmezhető) bizonyítványába mindig csak annak az évfolyamnak az elvégzése kerül be, amelyből mind a három tantárgyhoz szükséges fejlesztési célt elérte. Formálisabban kifejezve a bizonyítványban a tantárgyankénti évfolyamszintek minimumát kell rögzíteni.

Évfolyamszintlépés

A gyerekek portfóliója alapján megállapítható, hogy egy adott évfolyamhoz köthető tantárgyi követelményeknek megfelel-e. Ehhez a gyerekek elvégzik a mentoruk segítségével a portfóliójuk (mit csináltak, mit tanultak, mit tudnak) összehasonlítását a kerettanterv *Tantárgyi tanulási eredmények* c. fejezetében felsorolt tantárgyankénti bontásban megadott elvárt tanulási eredményekkel.

Ha a kapcsolódás biztosításához szükséges, a gyerekek a portfóliójukat kiegészíthetik tudáspróbák, tesztek, szabványos vizsgák teljesítésével, melynek megszervezése az adott mikroiskola tanárközösségének a feladata.

Miután a gyerek (mentora és szülei segítségével) összeállította a portfólióját, jelzi az iskolának az évfolyamszintlépési kérelmét.

Ezt az iskola által kijelölt tanulásszervezők³ megvizsgálják, és elismerik az évfolyamszinthez szükséges tantárgyi követelmények teljesítését. Egy tantárgyból egy évfolyam teljesítettnek tekinthető, ha a tantárgyhoz tartozó tanulási eredmények 50%-ának elérése a portfólió alapján bizonyítható.

A kérelmet a gyerek digitálisan adja be. Az elbírálás csak a portfólió alapján történhet, ami egy online elérhető adatbázisként tartalmaz mindent, ami a döntéshez szükséges lehet. A döntéshez így a tanulásszervezőknek és a gyereknek nem kell egy időben és egy helyen lennie. Minden esetben szükséges a portfóliót és a teljes folyamatot digitálisan rögzíteni. Az iskolának két évig meg kell őriznie a portfóliót, a kérelmet és a döntéshez használt minden dokumentációt.

Magántanuló vagy az órák látogatásáról valamilyen okkal felmentett gyerekek ugyanígy, a portfóliójuk összeállításával és a szintlépés kérelmezésével kérhetik az évfolyamszintek teljesítésének igazolását.

Amennyiben valamely gyereknél egy adott évfolyamszint tantárgyi követelményei elismerésre kerülnek, akkor az iskola igazolja, hogy a gyerek az adott tantárgy vagy tantárgyak évfolyam szerinti követelményeit teljesítet-

³A kérelmeket elbíráló tanulásszervezők kijelölését a pedagógia programnak vagy a szervezeti és működési szabályzatnak kell meghatároznia.

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

te. Erről igazolást állít ki, és teljesíti a jelentési kötelezettségét az Oktatási Hivatal felé.

3.8.2. Osztályzatokra váltás

A kerettanterv lehetővé teszi, hogy a gyerekek az érdemjegyek és osztályzatok helyett egy több szempontot figyelembe vevő szöveges vagy értékelőtáblázat (rubric-) alapú visszajelzést kapjanak. A gazdag információtartalmú visszajelzések és portfólió osztályzatra való átváltására mégis szükség lehet, például iskolaváltás vagy továbbtanulás esetén.⁴

Az átváltás a 3.8.1. fejezetben leírtakhoz hasonlóan is a portfólió értékelésén alapul. A gyerek (mentora és szülei segítségével) összeállítja a portfóliót, és bizonyítja, hogy a portfólió alapján megállapítható a kívánt osztályzat, az adott tárgyhöz az adott évfolyamszinten.

„Szokásos” tantárgyakra leképzés A gyerekek (szüleik) kérhetik a NAT pedagógiai szakaszainak végén⁵ a miniszter által kiadott kerettanterv tantárgyi rendszere szerinti értékelést és az annak történő megfeleltetést. Ez a tanulási eredmények adatbázisa alapján egyértelműen elvégezhető, mert minden tanulási eredmény egy tanulási területhez tartozik, amik pedig egy az egyben kapcsolódnak a miniszter által kiadott tantárgyakkal.

3.8.3. Kérelmek elbírálása

A szülő és gyerek évfolyamszint-lépés vagy osztályzatra váltás kérelmét bírálók értékelik. Minden esetben legalább három bíráló bírál egy kérelmet: a bírálók közül egy a gyerek mentortanára, egy pedig mindenképp másik mikroiskola tanulásszervezője. A bírálókat a fenntartó választja ki és kéri fel. Ha a mentortanár valamilyen okból nem tudja feladatát elvégezni, akkor helyette az a tanulásszervező lesz a bíráló csapat tagja, aki legtöbb időt töltött az elmúlt két trimeszterben a gyerekekkel.

Ha a bírálók közül akár egy is úgy véli, hogy az évfolyamszint-lépés vagy osztályzat nem megalapozott, akkor erről indoklással értesítik a gyereket, szüleit és mentortanárát. Ilyenkor a gyerek javíthatja kérelmét és tetszőleges számú esetben ismételheti a folyamatot. Tulajdonképpen az évfolyamszintekről és osztályzatokról mindig olyan döntésnek kell születnie, ami a gyereknek, a szülőknek és a bírálóknak is elfogadható. Ha nem tudnak megállapodni,

⁴Azt az Nkt. 54.§ (4) pontja alapján.

⁵A NAT II.2.1 pontja három pedagógiai szakaszt határoz meg: az alapfokú nevelés-oktatás két szakasza az 1–4. évfolyamok és 5–8. évfolyamok, a középfokú nevelés-oktatás szakasz a 9–12. évfolyam.

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

akkor a 3.12.1. fejezetben leírtak alapján kell keresniük a mindenki számára elfogadható megoldást.

Az évfolyamszint lépésről és az osztályzatra váltásról vagy épp a kérelmek elutasításáról az iskola minden tanára értesítést kap. Ha a nevelőtestület⁶ nem ért egyet a bírálók döntésével, akkor új bírálók kinevezését kérhetik.

A kérelmek elbírálását 20 tanítási nap alatt el kell végezni.⁷

Évfolyamszint-lépést az iskola az utolsó évfolyamszint-lépéstől számított két tanéven belül automatikusan indít. Így nem fordulhat elő, hogy egy gyerek évfolyamszintjei két éven keresztül nincsenek felülvizsgálva.

Magántanuló és az órák látogatásáról valamilyen okkal felmentett gyerekek évfolyamszint-lépését és szükség esetén osztályzat kérelmét pontosan ugyanazon folyamatokkal kell elvégezni, mint a nem magántanuló és nem felmentett gyerekéét.

3.8.4. Osztályozó vizsga

A *Osztályzatokra váltás* és *Évfolyamszint lépés* folyamat a gyerek évközi alkotásai, munkája, teljesítménye eredményeként készült portfólió alapján történik, ezért a folyamat megfelel a 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 64. § (1) azon elvárásának, hogy a tanuló osztályzatait „*évközi teljesítménye és érdemjegyei*” alapján kell megállapítani azzal a kikötéssel, hogy a Budapest School kerettanterv elfogadja az érdemjegyeknél gazdagabb szöveges és értékelőtáblázatok alapú visszajelzést.

Ha a portfólió alapján nem állapítható meg az évfolyamszint lépéshez és az osztályzathoz szükséges tanulási eredmények megléte, akkor a gyerekeknek ki kell egészítenie a portfólióját. Akár egy tudáspróbával, vagy online tesztel.

Igazolt és igazolatlan mulasztások miatt az iskolának nem kell az *Osztályzatokra váltás* és *Évfolyamszint lépés* folyamatoktól eltérnie, mert a portfólió miatt mindig értékelhető a gyerek elért teljesítménye.

Amennyiben a gyereket bármely okból felmentették a tanórai foglalkozásokon való részvétele alól akkor 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 64. § (2) alapján osztályozó vizsgát kell tennie. A Budapest School iskolában a fent részletezett *Osztályzatokra váltás* és *Évfolyamszint lépés* folyamatok felelnek meg az osztályozó vizsgának.

⁶NKT szóhasználata.

⁷Ha a kérelem nyári szünetben érkezett, akkor augusztus 31-ig.

3.9. A felvétel és az átvétel

Egy mikroiskola közösségéhez bármikor lehet csatlakozni, ha és amikor a csatlakozó család ezt szeretné, és ha ettől a közösség minden tagjának valamiért jobb lesz vagy nem változik (de rosszabb nem lehet). Az iskola nem azért fogad be valakit, mert ezt kell, hanem mert a mikroiskola közössége ezt szeretné. A családok nem azért csatlakoznak, mert valamit kell találni a gyerekeknek, hanem mert szeretnék a Budapest School egyik mikroiskola közösségéhez tartozni.

A 12 évfolyamos egységes iskolába bármikor lehet csatlakozni, az iskola normálisnak tartja, hogy a közösség tagjai változnak. Ezért az iskolában egy iskolát most kezdő 6 éves felvétele, egy 8 éves az előző iskoláját nem kedvelő felvételi kérelme, egy 9 éves külföldről hazaköltöző évközbeni csatlakozása, egy 12 éves "gimnáziumba" jelentkezése és egy 16 éves más városból érkező áthallgatása között az iskola számára a *a felvételi és átvételi folyamatot* tekintve nincs különbség.

Kizárólag egy mikroiskola tanulásszervezőinek és a fenntartónak a hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy egy család csatlakozzon egy mikroiskolához. (Ahogy ezt a ?? fejezet leírja).

Családok jelentkezése után legalább három dolognak kell történnie.

- A családnak meg kell ismerni a Budapest School alapelveit, működését, jellegzetességeit. Az iskolának meg kell mutatnia önmagát. A családnak meg kell értenie, és meg kell fogalmaznia, hogy miért akarnak csatlakozni a közösséghez.
- A tanulásszervezőknek meg kell ismernie a családot, megnézni, hogy „működik-e a kémia”, tudják-e vállalni a gyerek tanulásának támogatását.
- A gyerekeknek időt kell eltöltenie a mikroiskolában, a mindennapokhoz minél inkább hasonló körülmények között, hogy mindenki meg tudja tapasztalni, érezni, hogy milyen lenne együtt és egymástól tanulni.

Szempontok a döntéshez A mikroiskolák közössége legyen minél inkább diverz és kiegyensúlyozott: kevert korosztályú, kevert nemi, kevert szociális státuszú, kevert érdeklődésű, kevert személyiségjegű csoportok úgy, hogy legyen egy erős, mindenkit megtartó szociális hálózat. A mikroiskolák közösségét egyenként kell kiegyensúlyozni.

Így az is előfordulhat, hogy egy gyerek egy mikroiskola közösségében nem talál helyet magának, de az iskola egyik másik mikroiskolájában igen. Mert

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

a közösségek különbözőek.⁸

Nincs felvételi vizsga. Az iskola nem követel meg se írásbeli (közpon-ti), se szóbeli felvételit, és nem is az előző iskolák osztályzatai alapján dönt. Egyetlen szempont, hogy jobban tud-e egy mikroközösség működni egy gye-rek/család csatlakozásával. A döntést a mikroiskola tanárai, a fenntartó (vagy delegáltja) és a család hozzák meg.

A mikroiskolák folyamatosan veszik fel a gyerekeket. Az iskolában nincs egy nap, amikor a felvéte

Szakítás, távozás, elengedés Működésünk része, hogy konfliktusok, ké-nyelmetlenségek, változó körülmények között, aki egyszer csatlakozott, az egyszer távozni is fog a közösségből.

- Az iskola, a tanárok és a család alapelvei, értékei közötti különbségek okozhatnak annyi és olyan konfliktust, amit már nem tudnak a felek feloldani.
- Van, hogy egy gyerek nem találja meg a helyét, vagy épp valamiért elkezd a közösségben „nem boldog” pozícióba kerülni. Vagy épp a kö-zösség többi tagjának lesz kényelmetlen az együttlét.
- Családok élete, vágyai, motivációjuk, körülményei változhatnak úgy, hogy épp más közösségben jobb helyet találnának.

Bármilyen legyen is az ok, a távozás, szakítás feszültséggel teli szituáció. Ezért is fontos, hogy minden fél betartsa a 3.12.1. fejezetben leírt konfliktuskezelési szokásokat.

⁸Legegyszerűbb példa: van, ahol több lányt szeretnénk, mint ma, és van, ahol több fiút, és van, ahol ez most nem szempont.

3.10. Hiányzások, mulasztások, igazolások

A Budapest School feladata, hogy olyan környezetet biztosítson a gyerekeknek, amiben boldogak, felszabadultak, magabiztosak és hatékonyak tudnak lenni. Budapest School családok ezért választják ezt az iskolát, áldoznak sok pénzt és időt arra, hogy az iskolában tudjanak tanulni. Ezért az iskola feltételezi, hogy a gyerekek az iskolában akarnak lenni önszántukból.

Sok oka lehet annak, hogy egy gyerek nem az iskolában van. Például

- érezheti betegnek, fáradtnak magát, fizikailag nem elég erősnek vagy épp fertőzőnek;
- családjával tölthet értékes, minőségi időt;
- utazhat, felfedezhet, külső tanulási programokon vehet részt;
- egy projektjébe úgy belemerült, hogy érdemesnek találja otthon, fókuszáltan végezni a munkát (home office terjed)
- nem tervezett módon valami közbejöhet.

A nem iskolában töltött időt a „Home office” mintájára „otthon tanulásnak” hívja az iskola, mert feltételezi, hogy a nem iskolában töltött idő is tanulással jár.

Alapelv, hogy a mentornak, gyereknek és szülőnek meg kell állapodni az otthon tanulásról. Minden félnek tudnia kell róla, és meg kell különböztetni a tervezett otthontanulást és a nem tervezett hiányzástól.

Tervezett otthontanulás Előre eltervezett módon, valamilyen program miatt nincs a gyerek az iskolában. Ilyenkor a mentor és a gyerek megtervezi az otthontanulás célját, várható eredményeit. A terv létrejöttéért a gyerek és a szülő felelős és minden félnek el kell fogadnia a tervet.

Nem tervezett hiányzás A gyerek és a mentortanár nem tud előre felkészülni az iskolán kívüli tanulásra, mert a hiányzás előző nap vagy aznap derül ki vagy más okból a megállapodás nem jön létre. A szülő feladata, hogy még ebben az esetben is erről reggel 9 óra előtt értesítse a mentortanárt. Mikroiskolánként eltérhet a preferált kommunikációs eszköz, ezért a tanulószervezők feladata meghatározni, hogyan kéri az értesítés formáját.

Ha a tervezett otthontanulás elérte a 20 napot, vagy 160 órát, akkor a mentortanár mellett egy másik mentortanár szerepben dolgozó tanulószervezőnek is meg kell ismernie és el kell fogadnia a tervet. 40 nap felett három mentortanárnak kell együtt elfogadnia a tervet és így tovább.

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

Egy tanévben 15 napot naponta, vagy 120 órát, a szülő igazolhat nem tervezett hiányzást. Orvos által igazolt betegség, hatósági intézkedés és egyéb alapos indok esetén 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 51. § (2) értelmében igazoltnak kell tekinteni a hiányzást.

Igazolatlan hiányzásnak az esetet kell tekinteni, amikor a szülő vagy a mentor tanár nem tudott a hiányzásról vagy a 15 napos keret kimerült. Ilyenkor a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 51. § (3) pontja értelmében minden esetben az iskola értesíti a szülőt, és 10 igazolatlan óra után figyelmezteti, hogy a következő igazolatlan után „az iskola a gyermekjóléti szolgálat közreműködését igénybe véve megkeresi a tanuló szülőjét”.

3.11. Az iskola kormányzása

Az iskola szervezetét a tagjai együtt alakítják. A szervezet élő, folyamatosan változik, a következő alapelvek mentén:

- Gyorsan és folyamatosan tanuló, agilis szervezatként az iskola minden nap jobban támogatja a gyerekek tanulását, mint tegnap.
- Minden résztvevő stabilitás, biztonság, kiszámíthatóság iránti igénye pont annyira fontos, mint a változás, a javulás, a fejlődés igénye.
- A gyerekeket leginkább ismerő, hozzájuk legközelebb álló tanárok (gyerekekkel és szülőkkel erős kapcsolatban), minél több helyzetben hoznak döntéseket.
- Az együttműködés, a partneri kapcsolat, a kölcsönös felhatalmazás a tanárok, adminisztrátorok között is folytonos, nem csak a tanár-gyerek kapcsolatban.

Azt szeretnénk, hogy gyerekeink kreatív, környezetüket aktívan alakító, mély partneri kapcsolatokban élő, problémamegoldó, csapatjátékos, folyamatosan tanuló, a viágot változtatni tudni felnőttekké váljanak. Ehhez olyan iskolát építünk, ahol a tanárok ma kreatívak, környezetüket aktívan alakítják, mély partneri kapcsolatban élnek, problémákat oldanak meg, csapatban dolgoznak és folyamatosan tanulnak.

Az iskolát, mint szervezetet a *szociokrácia* (sociocracy) szervezeti modell alapján működtetjük, mert ma így tudjuk leginkább elérni, hogy egyszerre legyen örömteli és a hatékony az együttműködésünk. Ez egy olyan, az üzleti világban is kipróbált dinamikus döntéshozatali rendszer, amely egyszerre segíti a harmonikus és örömteli közösségi együttműködést és jelent garanciát arra, hogy az együttműködés hatékony lesz az egyes csapatokon belül.

3.11.1. Döntéshozás

Az iskola minden csapata (egy mikroiskolát működtető tanulásszervezők, gyerekek egy csapata stb.) a *hozzájáruláson alapuló döntési mechanizmust* (consent based decision making) használja ahhoz, hogy a szervezet gyorsan tudjon döntést hozni és minden tagja hallathassa a hangját.

A csapat valamennyi tagja hozhat javaslatokat, ha működési hatékonyságot, feszültséget, problémát talál és van rá megoldása. A javaslat értelmezése után az érintettek mindegyikét meg kell hallgatni, hogy *elfogadhatónak* tartja-e a javaslatot, azaz hozzájárul a változáshoz, mert „*elég jónak*

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

és biztonságosnak találja, hogy kipróbáljuk az új működést („*is this good enough for now and safe enough to try?*”). Fontos, hogy mindenki egyenként hallassa hangját. A javaslat elfogadásra kerül, ha és amikor minden érintett hozzájárult.

Mindenki kifejezheti a *fenntartásait* (concern), és a csapat feladata ezeket meghallanni, azokra reagálni. A fenntartás azonban még nem jelenti a javaslat elutasítását, csak fontos információt ad hozzá a döntés végrehajtásához.

A javaslatot a csapat nem fogadja el, ha valamelyik csapattag *ellenzi* (objection) azt. Az ellenzés egy én-üzenet, valami olyasmi: „ha a csapat ezt a döntést meghozná, akkor mélyen sérülne a csapathoz való elköteleződése, mert az én igényemet, ami . . . , nem elégíti ki a javaslat. Nekem szükségem van . . . , ezért inkább javaslom, hogy . . . ” Fontos, hogy az ellenvetést megfogalmazó mondja el a saját igényeit, szükségleteit és tegyen új javaslatot, vagy kérjen segítséget, hogy milyen új javaslatot tehetne. Ellenvetés esetén a csapat együtt dolgozik azon, hogy új javaslatot találjon, ami az ellenvetést feloldja, és az eredeti javaslat célja felé viszi a szervezetet.

Hozzájárulás nem konszenzus. A konszenzus alapú döntések esetén mindenkinek egyet kell értenie abban, hogy a döntés a legjobb, leghelyesebb, leghelyénvalóbb. A Budapest School iskolában azt a kérdést tesszük fel inkább, hogy van-e valakinek ellenvetése és a javaslat kellően biztonságos-e ahhoz, hogy kipróbáljuk. Nem azt a kérdést tesszük fel, hogy mindenki ezt a döntést hozta volna-e és mindenki egyetért-e a döntéssel hanem azt, hogy mindenki tudja-e támogatni a csapat egy másik tagját, és nincs-e olyan ismert kockázat, ami az egyén vagy a szervezet szempontjából nem vállalható fel.

Hozzájárulás nem szavazás. A Budapest School iskolában nem a többség dönt, és nem az számít, hogy hányan akarnak egy döntés mellé állni. Mindenki hozhat döntést, amit elfogad a csapat minden tagja, azaz egyetlen egy ellenvetés sincs.

Az ellenvetés nem vétó. A vétó jog gyakorlatban a döntés megakadályozását jelenti. Amikor valaki megvétóz egy döntést, akkor azzal a folyamat általában megakad. Az iskola működésében használt ellenvetés egy beszélgetés megindítását jelenti: „ezt én így nem tudom támogatni, helyette ezt javaslom inkább”.

A „van egy jobb ötletem”, nem ellenvetés. A szervezetnek nem az a feladata, hogy a legjobb döntéseket hozza, hanem, hogy amikor szükséges,

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

akkor javítson a működésén. Ezért minden döntéskor mindenkinek azt kell mérlegelnie először, hogy elfogadható-e neki, hogy azt a bizonyos javaslatot kipróbálja a csapat. Attól, hogy valaki jobb, más javaslatot is tud, attól még először az eredeti javaslatot érdemes kipróbálni és tesztelni.

Minden javaslat csak egy hipotézis. Amikor valamit változtatunk a szervezet működésén, akkor egy kísérletbe vágunk bele: kipróbáljuk, hogy az új működés tényleg jobb-e, megoldja-e a problémát, feszültséget, kielégíti-e az igényeket. A döntés támogatásakor ezt a próbálkozást támogatjuk.

Nem döntünk mindenről együtt. A Budapest School iskolában csak az iskola és a mikroiskola működését megváltoztató kormányzási kérdésekről döntünk együtt. A Budapest School minden tagja szerepeiből kifolyólag fel van hatalmazva arra, hogy a mindennapi döntéseit maga meghozhassa, ezért nem kell mindent megbeszelnünk. A cél, hogy olyan szerepeket és rendszereket alakítsunk ki, hogy a mindennapi döntéseket mindenki maga tudja hozni.

3.11.2. Csapatok - az iskola szervezeti egységei

A Budapest School csapatai (a szociokrácia terminológiájában a *körök*) önálló csoportok egy jól meghatározott céllal, felruházott felelősséggel, döntési körrel. A csapatok maguk határozzák meg a saját működésüket (policy making) és végzik el a saját feladatukat. Az iskolában azok döntenek együtt, akik együtt dolgoznak, egy csapatban („those who associate together govern together”). És fontos, hogy akik együtt dolgoznak, azok jól legyenek egymással.

Azt is tudjuk, hogy akik egy munkát elvégeznek, azok a munka szakértői, így ők tudnak arról a legjobban dönteni, hogy hogyan érdemes a munkájukat szervezni, alakítani. Nincs főnök, külső szakértő, aki megmondja egy csapatnak, mit és hogyan csináljanak addig, amíg a rájuk felhatalmazott kereteken belül maradnak. Az természetes, hogy minden segítséget, támogatást, információt megkapnak, amire szükségük van. De a kormányzás az ő kezükben van.

Mikroiskola tanulásszervező csapata. A Budapest School szervezet állandó csapatai az egy-egy mikroiskolát vezető tanulásszervezők csapata, ami egy *szocikratikus kör*. A mikroiskola gyerekeinek (családjainak) és tanárainak életét meghatározó döntéseket maguk hozzák meg. Így például a napirend, a csoportbontások, a szülői értekezletek tematikája a saját döntéseik alapján

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

alakul ki. Fontos, hogy a csapat tagok maguk tudják meghatározni kivel tudnak és akarnak együtt dolgozni, mikor és mit akarnak csinálni.

Csapatok kapcsolódása Egy-egy ember több csapatnak is tagja lehet. Egyrészt munkacsoportok alakulhatnak egy-egy feladat elvégzésére és a Budapest Schoolban egy ember több részfeladatot is ellát. Másrészt a csapatokat kifejezetten úgy alakítja a közösség, hogy legyenek közte kapcsolódások, olyan tagok, akik összekötik a csapatokat.

Vannak olyan csapatok, melyek elsődleges célja, összekötni a kisebb csapatokat. Például minden mikroiskolai csapat delegál egy képviselőt az iskola közös naptárát létrehozó munkacsoportba.

Csapatok vezetői Minden csapatnak van egy *vezetője* (szociokrácia terminológiában a *circle leader*). A vezető feladata, hogy mindenki ismerje a csapat célját, a „*miért létezünk?*” kérdésre a választ és hogy a csapat működjön: tiszták legyenek a szerepek és megtörténjen az, amiben megállapodott a csapat (vagy beszéljenek arról, mi akadályozta ebben a csapatot, és hogyan hárítják el az akadályokat).

A csapatvezető a Budapest School rendszerében nem az, aki megmondja, ki mit csináljon, nem osztja, ellenőrzi vagy felügyeli a feladatokat, nem rúg ki, és nem vesz fel embereket, hanem szolgálja a csapatot (servant leadership) azzal, hogy segíti a megállapodásokat betartani: facilitál, moderál, szintetizál, kísér, kérdez. A csapatvezető megválasztásához, mint minden szerep megválasztásához a csapat minden tagjának hozzájárulása szükséges.

3.11.3. Mi van, amikor egy csapat nem tud döntést hozni, együttműködni?

Amikor a csapattagok úgy érzik, hogy nem tudnak mindenki számára elfogadható döntéseket hozni, nem haladnak, vagy megjelentek a játszmák és ezért már nem tudják a csapatcélját szolgálni, akkor konfliktus, feszültség alakul ki, aminek feloldásához segítséget hívhatnak be a szervezet többi részétől (lásd . fejezet).

A csapat folyamatos harmóniájáért folyamatosan dolgozni kell, ahogy az egészségünk megőrzése és a problémák megelőzése is napi rutinná kell hogy váljon. Ezért a Budapest School csapatainak erősen ajánlott a rendszeres visszajelzés, visszatekintés (retrospektív) és a team coaching.

3.12. A közösségi lét szabályai

A Budapest School egy közösségi iskola: a gyerekek együtt tanulnak és alkotnak, a tanárok csapatokban dolgoznak és a szülők is egy elfogadó közösség részének érezhetik magukat. A tagok – a tanárok, a gyerekek, a szülők, és az adminisztrátorok – azért csatlakoznak a közösséghez, mert itt szeretnének lenni és itt érzik magukat boldognak, egészségesnek és hasznosnak. A közösség azért fogad be új tagokat, hogy nagyobb, erősebb közösség tudjunk lenni.

Alap csoportok A Budapest School iskola kisebb mikroiskolák hálózataként működik (lásd a 3.1 fejezetet). Ez a gyerekek és tanárok elsődleges közössége: gyerekként ez az a közösség, akikkel együtt járok iskolába, együtt alakítom az iskolámat, tanárként ez az a csapat, akikkel együtt dolgozom, hogy létrehozzuk, tarsuk és fejlesszük a mikroiskola gyerekeinek tanulási környezetét.

A tanulás egysége a modul, amiről a 3.2.1 fejezet részletesen ír. Egy modul csoportjában a közös érdeklődésű és célú gyerekek tanulnak együtt, mert együtt boldogabban, hatékonyabban el tudják érni a céljukat.

Saját szabályok A mikroiskola és akár egy-egy modul kereteit, szabályait a résztvevők alakítják ki. Pontosabban a tanárok ⁹ felelőssége és feladata, hogy minden tanár és gyerek számára elfogadható, betartható, releváns és értelmes szabályok legyenek. Mind a gyerekek, mind a tanárok javasolhatnak új szabályokat, vagy szabályváltoztatást. Minden egyes gyereknek és tanárnak hozzájárulását kell adnia minden javaslathoz, mondván: „it’s good enough for now and safe enough to try”, azaz, „elég jónak és biztonságosnak tartom, hogy kiprobáljuk” a szabályokat.

Ebből következik, hogy minden mikroiskolának saját házirendje, szabályai lehetnek, és modulonként alakulhat, hogy mit, mikor, hogyan és kivel csinálnak a résztvevők.

Szabályok alakításának elsődleges szándéka mindig az legyen, hogy a gyerekek fejlődése, tanulása, alkotása és a közösség működése egyre jobb legyen.

⁹Mikroiskola esetén a tanulásszervező tanárok, modulok esetén a modulvezető tanárok és a tanulásszervező tanárok közösen.

3.12.1. Konfliktusok, feszültségek kezelése

Tudjuk, hogy a Budapest School szereplői, a gyerekek, a tanárok, a szülők, a pedagógia program, a kerettanterv, a fenntartó, a szomszédok, az állami hivatalok között feszültségek és konfliktusok alakulhatnak ki, mert különbözőek vagyunk, különbözőek az igényeink. A feszültségekre és a konfliktusokra a Budapest School olyan lehetőségként tekint, amelyek együttműködésen alapuló megoldása építi a kapcsolatot, és segíti a fejlődést.

Minden vágy, ötlet, szándék, cél, viselkedés közötti különbség, ha az valamelyik félben negatív érzéseket kelt, feszültséget és konfliktus okozhat. Ebbe beletartozik az is, ha valaki nem azt és úgy csinálja, ahogy nekünk erre szükségünk van, vagy ha bármilyen okból nem érezzük magunkat biztonságban, vagy más univerzális emberei szükségletünk (Rosenberg and Gandhi, 2003) nem elégül ki.

Konfliktus alakulhat ki a gyerekek, szülők és tanárok között bármilyen relációban és adódhatnak egyéb, belső konfliktusok, nehézségek is akár a család, akár a Budapest School életében, amelyek kihathatnak a közösségi kapcsolatainkra.

A BPS konfliktusok feloldása

Az iskola a partnerségen alapuló szervezetében nem autoritások, főnökök, hivatalok, bírók oldják meg a konfliktusokat, hanem egyenrangú társak. Az iskola feltételezi, hogy a felek tudnak gondolkodni, következtetni, felelősséget vállalni a döntéseikért és cselekedetükért.¹⁰

Alapértékek Ahhoz, hogy tényleg partneri kapcsolatban, egyenrangú felekként tudjunk konfliktusokat, problémákat megoldani, érdemes közös értékeket elfogadni.

- Először a saját változásunkon dolgozunk, mert nem nagyon tudunk mást embert megváltoztatni, csak magunk változásáért lehetünk felelősek.
- Felelősséget vállalunk gondolatainkért, hiedelmeinkért, szavainkért és viselkedésünkért.
- Nem pletykálunk, szóbeszédet nem terjesztjük.
- Nem beszélünk ki embereket a hátuk mögött.
- Félreértéseket tisztázunk, konfliktusokat felszínre hozunk.

¹⁰Kisgyerekeket mentoraik és szüleik reprezentálnak.

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

- Személyesen, 1-on-1 beszélünk meg problémákat, másokat nem húzunk be a problémába.
- Nem hibáztatunk másokat a problémákért. Amikor mégis, akkor az egy jó alkalom arról gondolkodni, hogy miként vagyunk mi is része a problémának, és kell a megoldás részévé válnunk.
- Erősségekre több figyelmet fordítunk, mint a gyengeségekre, és a lehetőségekről, megoldásokról többet beszélünk, mint a problémákról.

Feszültségre felszínre hozása Olyan módszereket, folyamatokat, szabályokat, szokásokat kell kialakítani minden közösségben, hogy legyen tere és ideje a feszültségeket előhozni.

- Iskolai csoportok rendszeresen kezdik a napjukat egy bejelentkező körrel, ahol van lehetőség a feszültségeket is felhozni.
- A csoportok rendszeresen tartanak retrospektív gyűlést, ahol értékelik, mi volt jó és nem annyira jó egy vizsgált időszakban.
- Évente legalább kétszer a tanárok egymásnak, a szülők a tanároknak, a gyerekek a tanároknak, a tanárok a gyerekeknek visszajelzést adnak szervezett formában.
- A gyerekek a mentorukkal rendszeresen találkoznak, ahol teret kapnak a felmerülő feszültségek.

Megbeszélés A Budapest School közösségének valamennyi tagja (a tanárok, gyerekek, szülők, adminisztrátorok, iskolát képviselő fenntartó) vállalja:

- A közösség mindennapjaival kapcsolatos konfliktusok esetén elsőként az abban érintett személynek jelez közvetlenül.
- Személyes kritikát mindig privát csatornán fogalmazza meg először, ha kell, akkor segítő bevonásával.
- Bármelyik fél jelzése esetén lehetőséget biztosít arra, hogy a vitás kérdést megbeszéljék közvetlenül, a folyamatban részt vesz.
- Szakítás, kilépés, lezárás előtt legalább három alkalommal megpróbál egyeztetni.
- Az egyeztetésre elegendő időt hagy, amely legalább 30 nap vagy – amennyiben több időre van szükség – a másik féllel megállapodott idő.

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

- Teljes figyelemmel, nyitottsággal, a probléma megoldására fókuszálva igyekszik feloldani a konfliktust, és közösen megoldást találni a problémára.

Összefoglalva: ha problémánk van egymással, akkor azt megbeszéljük. Nem okozunk egymásnak meglepetést, mert vállaljuk, hogy rögtön elmondjuk egymásnak konfliktusainkat.

Közvetítő bevonása Ha úgy érezzük, hogy a személyes egyeztetés nem vezetett megoldásra, a tárgyalást külső segítség bevonásával folytatjuk. Ez lehet egy másik csoporttag, egy tanár, vagy egy teljesen külsős meditátor.

Amikor bármely fél közvetítőt kér, akkor a másik ezt elfogadja. Nem mondhatjuk azt, hogy „*de hát mi magunk is meg tudjuk oldani a konfliktust*”.

Eszkálálás Ha két fél nem tudja megoldani a konfliktust, akkor kérhetnek segítséget a segitseg@budapestschool.org címen, amire 48 órán belül kell válaszolnia. Az email kezeléséért az iskola igazgató felel.

Megállapodások Ha az egyeztetés, tárgyalás és közvetítő bevonása során sikerül valamilyen megoldást vagy a megoldáshoz vezető folyamatot egyeztetni, a felek *megállapodnak* abban, hogy ki mit tesz, vagy milyen szabályokat alakítanak ki, illetve, hogy mennyi időt adnak egymásnak, hogy kipróbálják, sikerült-e feloldani a konfliktust. Segíteni szokott a kérdés, hogy *most megállapodtunk vagy csak beszéltünk róla?*, hogy minden fél számára világos legyen a megállapodás.

Nagyobb konfliktusok esetén jó gyakorlat, és bármely fél kérheti, hogy írásban is rögzítsék a megállapodást. Ez lehet egy papírfecni is, vagy egy email. Lényege nem a formátum, hanem hogy minden fél emlékezzen a megállapodásra.

Egyeztetés sikertelen Ha a felek között az egyeztetés sikertelen volt, vagy a megoldási javaslat nem működött, a felek ezt írásban meg kell, hogy állapítsák. Erre azért van szükség, hogy egyetértés legyen abban közöttük, hogy értik, a másik fél sikertelennek érzi az egyeztetést.

Lezárás Az egyeztetés sikertelensége esetén elengedjük egymást. De ez a végső megoldás.

3.12.2. Kiemelt konfliktusok

Gyerek-gyerek konfliktus

A mindennapokban a gyerekek akarva akaratlanul belecsöppennek olyan helyzetekbe, amikor a közösségben vagy interperszonális kapcsolataik során megborul a mindennapi egyensúly. Ezekben a konfliktushelyzetekben leginkább a felborult egyensúly helyreállítására törekszünk *resztoratív konfliktusfeloldási technikával*.

A resztoratív konfliktusfeloldás alaptézise az, hogy minden ilyen megborult egyensúlyi állapot egy lehetőség valami megújítására, újragondolására. A résztvevők egy külső személy segítségével (általában a jelenlévő tanár) együtt alakítják a megoldást, egészen addig, amíg az eredmény mindenki számára a konfliktus feloldását jelenti, azaz a megborult egyensúly helyreállítását.

A folyamat során a konfliktusban résztvevő összes személy elmondja az érzéseit, meglátását a felmerülő helyzettel kapcsolatban, valamint az énközléseken túl a szükségleteikről is beszélnek. Ezen szükségletek képezik a megoldás alapját, azaz ezeket egy tető alá hozva feloldhatjuk a fennálló konfliktust. Ilyenkor mindig először azokat a pontokat keressük meg, amelyekben egyetértenek a résztvevők, hiszen ez egy közös alapot szolgáltat arra, hogy a valódi feloldást megtalálhassuk.

Fontos, hogy a beszélgetésben az összes fél hallassa a hangját, és meg is legyen hallgatva. Az értő figyelem kompetenciája is fejlődik ezen módszer alkalmazása során, például, ha az érintett felek elmondják, hogy mit hallottak meg abból, amit a másik elmondott.

Előfordulhat, hogy ez a folyamat nem egyből a konfliktus után indul el: ha a résztvevők beleegyeznek, akkor a beszélgetés elhalasztható, de lehetőleg még aznap történjen meg.

Gyerek-iskola, tanár-szülő konfliktus

Minden gyerekeknek van egy mentora. A szülők számára a mentor az elsődleges kapocs az iskola felé. Ezért, ha a szülőben jelenik meg egy feszültség, akkor elsődlegesen a mentornak jelez. Ugyanígy, a mentor közvetíti a család felé a gyerekekkel kapcsolatos feszültségeket.

Ha egy gyerek, vagy szülő úgy érzi, hogy egy gyereknek nem jó az iskolai élménye, például nem tanul eleget, vagy kiközösítik, vagy csak nem szeret bemenni, akkor feladata, hogy rögtön beszéljen a mentor tanárral.

Ha nem sikerül a mentorral megbeszélni a konfliktust és megoldást találni, akkor a szülőnek is lehetősége van segítőt behívni, aki lehet egy másik tanár, másik szülő, az iskolaigazgató vagy bárki, akinek képességeiben bízunk.

3. FEJEZET. TANULÁS SZERVEZÉSE

Előfordulhat, hogy a tanárok vagy az iskola úgy érzik, hogy egy gyereknek nem tesz jót a Budapest School közössége, vagy a hozzáállása súlyosan zavarja vagy sérti a Budapest School közösséget vagy azok tagjait. Az is lehet, hogy a tanárok vagy a Budapest School a szülővel való kapcsolatot érzik konfliktus vagy feszültség forrásának. Ilyen esetben ugyanígy le kell folytatni a konfliktuskezelés folyamatát és megpróbálni feloldani a feszültséget. Ennek sikertelensége esetén az iskola jelzi a családnak írásban, hogy el fog válni.

Pedagógia program, kerettanterv be nem tartásával kapcsolatos konfliktusok

Amikor egy tanár, egy gyerek vagy egy mikroiskola nem tartja be a kerettantervet, a pedagógia programot, a házirendet, vagy egyéb közösen megalkotott szabályokat, akkor konfliktus alakul ki közte és az iskola között. Ilyenkor szintén a konfliktuskezelés folyamatát kell lefolytatni.

Évfolyamszint-lépéssel, osztályzatra való átváltás konfliktusai

Szülő-iskola konfliktusainak nagy része sok iskolában az osztályzatokkal és a bizonyítvánnyal kapcsolatos. A Budapest School iskolában a gyerekek maguk kérelmeznek az évfolyamszint-lépés és szükség esetén az osztályzatra való átváltást. Maguk tesznek javaslatot arra, hogy mikor és hány évfolyamot lépjenek és hogy milyen osztályzat kerüljön a bizonyítványba. A bírálók ezt elfogadják vagy elutasítják. Amikor a gyerek/szülő kérelmét a bírálók elutasították, akkor konfliktus alakul ki. Ilyenkor is az előbbiekben leírt elveket, folyamatokat kell alkalmazni.

4. fejezet

Tanítás mestersége

4.1. Különböző tanári szerepek: a tanulásszervező, a mentor és a modulvezető

A Budapest Schoolban a gyerekek azokat a felnőtteket tekintik tanáruknak, akik minőségi időt töltenek velük, és segítik, támogatják vagy vezetik őket a tanulásban. Több szerepre bontjuk a tanár fogalmát: a gyerek egy (és csak egy) felnőtthez különösen kapcsolódik, a *mentortanárához*, aki rá különösen figyel. Ezenkívül a gyerek tudja, hogy a mikroiskola mindennapjait egy tanárcsapat, a *tanulásszervezők* határozzák meg, ők vezetik az iskolát. A foglalkozásokon megjelenhetnek további tanárok, a *modulvezetők*, akik egy adott foglalkozást, szakkört, órát tartanak.

Szervezetileg minden mikroiskolának van egy állandó *tanárcsapata*, a tanulásszervezők. A tanulásszervezők legalább egy tanévre elköteleződnek, szemben a modulvezetőkkel, akik lehet, hogy csak egy pár hetes projekt keretében vesznek részt a munkában.

A tanulásszervezők általában mentorok is, de nem minden esetben. Nem lehet mentor az, aki a gyerek mikroiskolájában nem tanulásszervező, mert nem lenne rálátása a mikroiskola történéseire. Egy tanulásszervező lehet több mikroiskolában is ebben a szerepben, és így mentor is lehet több mikroiskolában.

Mentor Minden gyereknek van egy *mentora*, aki a saját céljainak megfogalmazásában és a fejlődése követésében segíti. Minden mentorhoz több gyerek tartozik, de nem több, mint 12. A mentor együtt dolgozik a mikroiskola többi tanulásszervezőjével, a szülőkkel és az általa mentorált gyerekekkel. A mentor segít az általa mentorált gyerekeknek, hogy a tantárgyi fejlesztési célok és a saját magának megfogalmazott saját célok között megtalálja az

4. FEJEZET. TANÍTÁS MESTERSÉGE

egyensúlyt, és segít megalkotni a gyerek *saját tanulási tervét*.

A mentor a kapocs a Budapest School, a szülő és a gyerek között.

- Képviseli a Budapest Schoolt, a mikroiskola közösségét.
 - Ismeri a Budapest Schoolt, a lehetőségeket, a tanulásszervezés folyamatait.
 - Együtt tanul más Budapest School-mentorokkal, együtt dolgozik a tanártársaival.
- Ismeri, segíti, képviseli a gyereket.
 - Tudja, hol és merre tart mentoráltja, ismeri a képességeit, körülményeit, szándékait, vágyait.
 - Segít a saját célok elérésében, felügyeli a haladást.
 - Megerősíti mentoráltjai pszichológiai biztonságérzetét.
 - Visszajelzéseket ad a mentoráltjainak.
 - Segít abban, hogy az elért célok a portfólióba kerüljenek.
 - Összeveti a portfólió tartalmát a tantárgyak fejlesztési céljaival.
- Együtt dolgozik, gondolkodik a szülőkkel, képviseli igényüket a közösség felé.
 - Erős partneri kapcsolatot épít ki a szülőkkel, információt oszt meg velük.
 - Segít a gyerekekkel közös célokat állítani.
 - Szülő számára a mentor az elsődleges kapcsolattartó a különféle iskolai ügyekkel kapcsolatban.

A mentor egyszerre felelős a mentorált gyerek előrehaladásának segítéséért, és közös felelőssége van a mentortársakkal, hogy az iskolában a lehető legtöbbet tanuljanak a gyerekek. A mentor folyamatosan figyelemmel követi az egyéni tanulási tervben megfogalmazottakat, és ezzel kapcsolatos visszajelzést ad a mentoráltkak és a szülőknek.

Tanulásszervező Csoportban dolgozó, iskolaszervező, strukturáló tanár. Egy mikroiskola állandó tanári csapatát 2-7 tanulásszervező alkotja, akik egyedileg meghatározott szerepek mentén a mikroiskola mindennapjainak működtetéséért felelnek. Minden mentor tanulásszervező is. A tanulásszervezők tarthatnak modulokat, sőt, kíváncsi is, hogy dolgozzanak a gyerekekkel, ne csak szervezzék az életüket. Ők rendelik meg a külső modulvezetőktől a munkát, ilyen értelemben a tanulási utak projektmenedzserei.

Modulvezetők Bárki lehet modulvezető, aki képes akár egy egyetlen alkalommal történő, vagy éppen egy egész trimeszteren át tartó tanulási, alkotási folyamatot vezetni. Ők általában az adott tudományos, művészeti, nyelvi vagy bármilyen más terület szakértői.

A modulokat a tanulószervezők is vezethetik, de külsős, egyedi megbízással dolgozó szakemberek is megjelennek modulvezetőként. Modulvezető lehet bárki, akiről az őt megbízó tanár csapat tudja, hogy képes gyerekek folyamatos fejlődését és egy tanulási cél felé való haladását segíteni. A moduláris tanmenettel a 3.2.1. fejezet foglalkozik.

4.2. A pedagógusok feladatai

A Budapest School szervezetben a felelősségek és feladatok körét egy-egy *szerep* formájában határozza meg a csapat. A szerep által kijelölt területen (domain) belül önállósága van a szerepet betöltő (role keeper) csapattagnak. Egy-egy munkatárs több szerepben is lehet és a szerepeket és a szerepkiosztást úgy kell változtatni, hogy az a szervezet céljait, jelen esetben a gyerekek tanulását jobban szolgálják.

Például a mikroiskola teendőinek koordinálása, az iskolai adminisztráció is egy szerep, nem egy önálló munkakör. A mentortanárság egy másik szerep, és az is keverhető más szereppel, így egy iskolai adminisztrátor is lehet mentor vagy másképp fogalmazva, egy mentortanár kaphat adminisztrációs szerepet is.

4.2.1. Tanulószervező

- Kiszámítható, átlátható rendszert épít, ahol a szülők és a gyerekek is biztonságban, informálva, bevonva érzik magukat.
- A tanulási célokkal rezonáló modulokat hirdet meg, szervez le.
- A szülők és a gyerekek is érzik, értik, hogy „történik” a tanulás.
- A modulvezetőknek megad minden szükséges információt, kontextust így ők, hatékonyan tudják végezni a munkájukat.
- Megadja a résztvevőknek az informált választás lehetőségét.

4.2.2. Mentor

- Az első trimeszter alatt a mentor megismeri mentoráltját, személyiségjegyeit, képességeit, érdeklődését, motivációit. Megismeri a családot.

4. FEJEZET. TANÍTÁS MESTERSÉGE

- Megállapodik a családdal a kapcsolattartás szabályaiban.
- Bevezeti a családot a Budapest School rendszerébe.
- Trimeszterenként a mentorált gyerekekkel és szülőkkel egyetértésben kialakítja, majd folyamatosan monitorozza a mentorált gyerek tanulási céljait.
- Képviseli mentoráltját a többi tanár felé.
- Szülőkkel rendszeresen információt oszt meg, elérhető, asszertíven kommunikál, tiszta, mérhető megállapodásokat köt.
- Szülőkkel erős partneri kapcsolatot épít.
- Amikor a gyerekeknek külső fejlesztésre, mentorra, tanárra, tényszerre van szüksége, akkor a családot segíti a megfelelő segítő felkeresésében, a külsővel kapcsolatot tart és konzultál a mentoráltja haladásáról.
- Minimum kéthetente találkozik mentoráltjával. Követi, tudja, hogy a gyerek hogy van iskolában, családban, életben.
- Mentorként nyomon követi, monitorozza mentoráltjai fejlődését és szükség esetén továbbblendíti, inspirálja őket.
- Mentor biztosítja, hogy a mentorált gyerek portfóliója friss legyen.
- Rendszeresen reflektál a mentorált gyerekekkel együtt annak tanulási céljaira, és haladására.
- Segíti a mentorált modulválasztását.
- Visszajelzést gyűjt és ad a mentorált gyerek fejlődésére.

4.2.3. Modulvezetők

- Izgalmas, érdekes foglalkozásokat tart, amire felkészül, és amiben a gyerekeket flowban tudja tartani.
- Amikor a gyerekek vele vannak, akkor figyelnek, fókuszálnak, koncentrálnak, dolgoznak, tanulnak.
- Kedvesen és határozottan vezeti a csoportot, figyel arra, hogy mindenkit bevonjon.

4. FEJEZET. TANÍTÁS MESTERSÉGE

- Változatos, gazdag módszertani eszköztárából mindig a foglalkozáshoz megfelelő módszert tudja elővenni.
- Gyerekek kritikai gondolkozását foglalkozásai fejlesztik.
- Gyerekek sokat dolgoznak csoportban foglalkozásain.
-

4.2.4. A közös szerepek

Minden BPS tanulósszervező, modulvezető és mentor egyszerre *Csapattag*, *EQ ninja*, *Change Agent* és *SNI szakértő*.

Csapattag

- Rendszeresen jelen van a tanári csapat megbeszélésein.
- Elérhető telefonon vagy online a csapattal megállapodott kereteken belül.
- Feladatokat vállal magára és azokat megbízhatóan, határidőre végrehajtja.
- Kooperatív és támogató a közös munkák, ötletelések, megbeszélések alatt, képviseli a saját nézőpontját, gondolatait érzéseit, miközben a csapat és a többiek igényeire is figyel.
- Kifejezi támogatását, ellenérveit és javaslatait a jobb megoldás érdekében.
- A visszajelzést keresi, a kritikát jól fogadja, és megfontolja, átgondolja a lehetséges változtatásokat.
- Kollégák fejlődését segíti rendszeres visszajelzésekkel.

BPS tag

- Rendszeresen jelen van heti hétfőkön, havi szombatokon.
- Részt vesz a mikroiskolájának és a Budapest Schoolnak az építésében.
- Proaktívan alakít ki rendszereket, folyamatokat, és a legjobb gyakorlatokat megosztja BPS szinten.
- Közös témákban aktív, hozzászól, alakítja a véleményével és tudásával a BPS rendszerét.

4. FEJEZET. TANÍTÁS MESTERSÉGE

Érzelmi intelligencia (EQ) ninja

- Gyerekek pszichológiai biztonságérzetét megerősíti.
- Olyan visszajelzéseket ad, amelyek az erőfeszítésekre, a befektetett energiára, munkára és a jövőbeni fejlődésre fókuszálnak (growth mindset), pozitív megerősítést alkalmaz, épít a gyerek erősségeire, és egyértelműen megfogalmazza, mit tehetne másként.
- Értő figyelemmel van jelen, kedves, nyitott és figyel a gyerekekre.
- Munkája során gondoskodik a gyermek személyiségének, képességeinek, kompetenciájának fejlődéséről.
- Figyelembe veszi a gyerekek egyéni képességeit, adottságait, fejlődésének ütemét, szociokulturális helyzetét.
- Előmozdítja a gyerek erkölcsi fejlődését.
- Segíti a gyerekeket jobban működni a csoportban.

SNI szakértő

- Jól tudja kezelni az egyéni, különleges bánásmódot, speciális nevelési igényű gyerekeket a csoportban.
- A különleges bánásmódot igénylő gyermekek családjával, a nevelés, oktatást segítő más szakemberekkel együttműködik, hogy a gyerek támogatása minden esetben megtörténjen.
- Akinek külső segítségre van szüksége, azoknak a szüleivel ezt proaktívan leegyezteti és menedzseli a folyamatot.

Change agent

- Nehéz helyzeteken is könnyen továbblendül, vannak módszerei arra hogyan töltse magát és ezeket használja is.
- Azt keresi, mire lehet hatása, mit lehet eggyel jobban csinálni és ebben akciókat tesz.
- Megünnepli az előrelépéseket, közös sikereket.

II. rész

Helyi tanterv

5. fejezet

Helyi tanterv

5.1. A választott kerettanterv megnevezése

Budapest School Általános Iskola és Gimnázium az oktatásért felelős miniszter által jóváhagyott Budapest School Kerettanterv alapján működik. Az iskola munkatársai a kerettantervet, a pedagógia programot, sőt még a szervezeti és működési szabályokat is együtt, egy egységként állították össze. Ez a Budapest School Módszer, aminek fő célja, hogy a gyerekek úgy tudják azt és akkor tanulni, amit szeretnek, vagy amire szükségük van, hogy közben a tanárok, szülők számára is kiszámítható, tervezhető, biztonságos tanulási környezetet biztosít az iskola.

Az iskola személyre szabható tanulási környezetet biztosít. A tanulásszervező tanárok, az iskola sok választási lehetőséget kínál a gyerekek számára, akik a lehetőségekből összeválogatják a saját tanulási céljaikhoz leginkább illeszkedő saját tanulási programjukat. A választásban – az önvezérelt tanulás menedzselésében – a gyerekek folyamatos egyéni támogatást kapnak a *mentor* tanáruktól.

5.2. A személyiségfejlesztés

Trv. elvarja: A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos
pedagógiai feladatok
Itt írjuk le a 4x3 szintet

A Budapest School gyerekek boldogak, egészségesek, hasznosak közösségüknek és adaptívak, azaz képesek változni, tanulni és fejlődni. Ennek megfelelően foglalkoznunk kell az egészségfejlesztéssel (az 5.2.1. fejezet)

5.2.1. A teljeskörű egészségfejlesztés

A teljes körű egészségfejlesztés célja, hogy a BPS-ben eltöltött időben minden gyerek részesüljön a teljes testi-lelki jóllétét, egészségét megőrző és hatékonyan fejlesztő, a BPS mindennapjaiban rendszerszerűen működő egészségfejlesztő tevékenységekben.

Négy alapfeladat

A teljes körű iskolai egészségfejlesztés az alábbi négy egészségfejlesztési alapfeladat rendszeres végzését jelenti - minden gyerekkel, a tanárok és a szülők, valamint a BPS partneri kapcsolati hálójában szereplők bevonásával:

- egészséges táplálkozás megvalósítása (elsősorban megfelelő, magas minőségű, lehetőleg helyi alapanyagokat használó kiszállítóval való megálapodással; helyben főzés esetén az alapanyagok kiválasztásánál legyen elsődleges szempont)
- mindennapi testmozgás minden gyereknek (változatos foglalkozásokkal, koncentráltan az egészség-javító elemekre, módszerekre, pl. tartásjavító torna, tánc, jóga)
- a gyermekek érett személyiséggé válásának elősegítése személyközpontú pedagógiai módszerekkel és a művészetek személyiségfejlesztő hatékonyságú alkalmazásával (ének, tánc, rajz, mesemondás, népi játékok, stb.)
- környezeti, médiatudatossági, fogyasztóvédelmi, balesetvédelmi egészségfejlesztési modulok, modulrészletek hatékony (azaz „bensővé váló”) oktatása.

Az egészségfejlesztési ismeretek témakörei

- Az egészség fogalma
- Az egyén és az őt körülvevő közösség egészsége: felelősségünk
- A környezet egészsége
- Az egészséget befolyásoló tényezők
- A jó egészségi állapot megőrzése
- A betegség fogalma

5. FEJEZET. HELYI TANTERV

- Megelőzés
- A táplálkozás és az egészség, betegség kapcsolata
- A testmozgás és az egészség, betegség kapcsolata
- Balesetek, baleset-megelőzés
- A lelki egészség.
- Önismeret, önértékelés, a másikat tiszteletben tartó kommunikáció módjai, ennek szerepe a másik önértékelésének segítésében
- A két agyfélteke harmonikus fejlődése
- Az érett, autonóm személyiség jellemzői
- A társas kapcsolatok
- A társadalom élete, a társadalmi együttélés normái
- A gyermek fejlődését elősegítő viszonyulás a gyermekhez - családban, iskolában
- A szenvedélybetegségek és megelőzésük (dohányzás, alkohol- és drog-fogyasztás, játék-szenvedély, internet- és tv-függés)
- Művészeti és sporttevékenységek lelki egészséget, egészséges személyiségfejlődést és tanulási eredményességet elősegítő hatásai
- Médiatudatosság, a médiafogyasztás egészségvédő módja
- Az idő és az egészség, bioritmus, időbeosztás
- Tartós egészségkárosodással élő társakkal együttélés, a segítségre szorulóknak segítése
- Önmagunk és egészségi állapotunk ismerete
- A személyes krízishelyzetek felismerése és kezelési stratégiák ismerete
- Az idővel való gazdálkodás szerepe
- A rizikóvállalás és határai
- A tanulási környezet alakítása
- A természethez való viszony, az egészséges környezet jelentősége

5. FEJEZET. HELYI TANTERV

Indikátorok

A teljes körű iskolai egészségfejlesztés az alábbi részterületeken jelentkező hatások révén eredményezi a hatékonyság növekedését:

- a tanulási eredményesség javítása
- a társadalmi befogadás és esélyegyenlőség elősegítése
- a társadalmi kapcsolatok javulása a kortársakkal, szülőkkel, tanárokkal
- az önismeret és önbizalom javulása
- az alkalmazkodókészség, a stresszkezelés, a problémamegoldás javulása
- érett, autonóm személyiség kialakulása
- a krónikus, nem fertőző megbetegedések (lelki betegségek, szív-érrendszeri, mozgásszervi és daganatos betegségek) elsődleges megelőzése

A program végrehajtása - elsősorban a Harmónia (fizikai, lelki jóllét és kapcsolódás a környezethez) tantárgy keretében

A Budapest School tanulási koncepciójának középpontjában az egyén, mint a közösség jól funkcionáló, saját célokkal rendelkező tagja áll. Az iskolában való fejlődése során elsősorban azt tanulja, hogy miként tud specifikált saját célokat megfogalmazni, és hogyan tudja ezeket elérni. Ebben a folyamatban egy mentor segíti a munkáját az iskola kezdetétől a végéig. Ő figyel arra, hogy a gyerek fizikai és lelki biztonsága és fejlődése folyamatos legyen, és segíti azokban a helyzetekben, amikor biztonságérzete vagy stabilitása csökken.

A közösségben jól funkcionáló egyén belső harmóniájához ez a tantárgy a következő fejlesztési területeket határozza meg:

- Érzelmi és társas intelligencia
- Önismeret és önbizalom
- Konfliktuskezelés
- Rugalmasság (reziliencia)
- Kritikai gondolkodás
- Közösségi szabályok alkotásában való részvétel és azok alkalmazása
- Csapatmunka gyakorlati fejlesztése

egészségfejlesztés
nem
har-
monia
targy-
ban
csina-
lunk,
hanem
modu-
lokban
jelenik
meg.

- Oldott játék
- Egészséges testi fejlődés
- Saját igényekhez képest megfelelő táplálkozás
- A természettel való kapcsolódás
- Épített falusi és városi környezetben való eligazodás
- A technológia világában felhasználói szintű eligazodás és annak harmonikus alkalmazása

Közösségben, csapatban A Budapest School egy közösségi iskola, ahol a közösség tagjai egymással és egymástól tanulnak. A közösségekhez való tartozáshoz, a csapatban való gondolkodáshoz, és a családban való működéshez szükséges képességeket leginkább úgy tudjuk fejleszteni, ha azt kezdetektől megéljük. A közösség belső szabályainak megalkotása és az azokhoz való kapcsolódás a tanulás folyamatosságának alapfeltétele.

Életképességek (life skills) Szeretnénk, ha gyerekeink általában alkalmazkodóan (adaptívan) és pozitívan tudnának hozzáállni az élet kihívásaihoz, ha lelki és fizikai erősségük és rugalmasságuk (rezilienciájuk) megmaradna és fejlődne. A WHO a következőképpen definiálta (World Health Organization, 1999) az életképességeket:

- Döntéshozás, problémamegoldás
- Kreatív gondolkodás
- Kommunikáció és interperszonális képességek
- Önismeret, empátia
- Magabiztosság (asszertivitás) és higgadtság
- Terhelhetőség és érzelmek kezelése, stressztűrés

Érzelmi intelligencia Sokszor kiemeljük az érzelmi intelligenciát, kihangsúlyozva, hogy gyerekeinknek többet kell foglalkozniuk az érzelmek felismerésével, kontrollálásával és kifejezésével, mint szüleinknek kellett.

Szabad mozgás és séta A különböző mozgásformák, sportok és a séta mindennapivá tétele természetes módon, a gyerekek saját igényei szerint kell hogy történjen.

Gyakorlatias, mindennapi képességek Ahhoz, hogy gyerekeink önállóan és hatékonyan tudják élni életüket, hogy a társakhoz való kapcsolódás ne függőség legyen, egy csomó praktikus mindennapi tudást el kell sajátítaniuk. A gyerekeknek folyamatosan fejleszteniük kell az élethez szükséges mindennapi tudást a levélszemét kezeléstől, a facebook profil tudatos használatán át, egészen a személyi költségvetés készítéséig.

Egészséges táplálkozás Az egészséges táplálkozás tanulható viselkedésforma, melynek alapja nem csupán a megfelelő élelmiszerek kiválasztása, hanem azok élettani hatásainak megismerése, és az étkezési szokások alakítása is.

5.2.2. Elsősegély-nyújtási alapismeretek

Ahogy azt a 20/2012 EMMI rendelet 7. § (1) ak) pont előírja, a pedagógia programunk ismerteti az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos iskolai tervet.

A cél, hogy a gyerekek és tanárok megtanulják aktívan úgy alakítani környezetüket és viselkedésüket, hogy a balesetek számát minimalizálják, hogy felismerjék, amikor segítségre van szükség, hogy hatékonyan segítsenek és tudjanak segítséget hívni. Ehhez gyakorlásra, a témával kapcsolatos védett időre van szükség. Ezért a Harmónia tantárgy 2., 4., 6. 8., 10. évfolyamszintje csak akkor teljesíthető, ha a gyerek minden második évben elvégez egy minimum négy órás modult, aminek célja,

- hogy a gyerekek sajátítsák el a legalapvetőbb és legkorszerűbb elsősegély-nyújtási módokat, azaz tudjanak egymásnak segíteni baj esetén; (nem csak elméletben, hanem gyakorlatban)
- sajátítsák el, mikor és hogyan kell mentőt, segítséget hívni;
- foglalkozzanak azzal, hogyan tudják környezetüket, csoportjukat, mikroiskolájukat biztonságosabbá tenni és ezt dokumentálják is.

A modulszervezője próbáljon meg elsősegély-nyújtási bemutatót szervezni a gyerekeknek az Országos Mentőszolgálat, a Magyar Ifjúsági Vöröskereszt vagy az Ifjúsági Elsősegélynyújtók Országos Egyesületének vagy más, magyar, vagy külföldi képesítést szerzett szakember bevonásával.

5. FEJEZET. HELYI TANTERV

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos feladatok megvalósításának elősegítése érdekében:

- az iskola kapcsolatot épít ki az Országos Mentőszolgálattal, Magyar Ifjúsági Vöröskereszttel vagy az Ifjúsági Elsősegélynyújtók Országos Egyesületével tanulóink - választásuk szerint - bekapcsolódhatnak az elsősegély-nyújtással kapcsolatos iskolán kívüli vetélkedőbe.
- minden második évben legalább egyszer a tanároknak lehetőséget biztosít elsősegély tanfolyam látogatására.

5.2.3. A közösségfejlesztés

A közösségfejlesztéssel, az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok

csak a nevelési-oktatási tartalmak relevanciája vonatkozásában, mert egyébként SZMSZ-kompetencia)

5.2.4. Nemzetiségek megismerése

Az iskola környezetében élő nemzetiségek kultúrájának megismerését fontosnak tartja az iskola. Ezért minden második tanévben a településen működő nemzetiségi önkormányzatokkal kapcsolatot vesz, és velük együttműködve legalább 4 órás modululakt alakít ki. A modulok célja, hogy a modul résztvevői megismerjék a nemzetiségekről azt, amit az önkormányzatok fontosnak tartanak megmutatni a nemzetiségekről.

Minden második évben legalább három önkormányzattal három különböző modult kínál fel az iskola választásra.¹

5.2.5. az egészségnevelési és környezeti nevelési elvek

az egészségnevelési és környezeti nevelési elvek

hiányzik a az egészségnevelési és környezeti nevelési elvek

5.3. Esélyegyenlőség

a gyermekek, tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

¹Amelyik településen ennél több nemzetiségi önkormányzat működik, ott a tanév megkezdése előtt, augusztus folyamán véletlenszerűen sorsoljuk ki az adott évi 3 megismerendő nemzetiséget.

5.4. Tantárgyak

A Budapest School a ma gyerekeinek kínál olyan oktatást, ami segíti felkészíteni őket a jövő kihívásaira. Információs társadalmunk legnagyobb kihívása az adaptációs képességünk fejlesztése, ez az alapja annak, hogy képesek legyünk eligazodni a folyamatosan változó, komplex világunkban. A tanulásunk célja, hogy boldog, hasznos és egészséges tagjai legyünk a társadalomnak. Tanulásunk során a tanulás három rétege, a tudásszerzés, a megtanultakat elmélyítő önálló gondolkodás és az aktív alkotás egyszerre jelennek meg.

Céljaink eléréséhez három fő tantárgy köré csoportosítjuk a Budapest School moduláris tanulási struktúráját. Tantárgyainkhoz kapcsolódóan specifikált modulok során alkotnak, kísérleteznek és gyakorolnak a gyerekek. Az egyes tantárgyakhoz kapcsolódnak a gyerekek saját tanulási tervei, és később az eredményeket bemutató portfóliói, melyek az általuk elvégzett modulok (legkisebb tanulási egységek) eredményeit tartalmazzák.

A tantárgyak fő funkciója egyrészt az, hogy egyensúlyt teremtsenek a gyerekek saját céljai és a tantárgyspecifikus fejlesztési célok között, másfelől az, hogy a Budapest School három tantárgya között is folyamatos egyensúly álljon fenn, ezzel a fizikai és lelki jóllét, a tudomány és a humánus területein való fejlődés arányosan történjen.

Kötelező modulokként jelennek meg a Budapest School tantárgyaihoz kapcsolódóan a gyerekek által választott, a kötelező, valamint a felsőoktatási felvételi eljárásról szóló 423/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet alapján előírt érettségi tantárgyakra való felkészüléshez szükséges tanulási eredmények.

A Budapest School alábbi tantárgyai összegyűjtik és újracsoportosítják a miniszter által kiadott kerettantervekben szereplő tantárgyi specifikációkat, használják azok fejlesztési irányait, eredményelvárásait, de nem térnek ki részletesen a tematikákra. Ez szabadságot ad a tanároknak arra, hogy a tanmenet tekintetében akár jelentős eltérések legyenek abban az esetben, ha a miniszter által kiadott kerettanterv mérhető tanulási eredményei legalább 50%-ban teljesülnek és azok ugyanilyen arányban kiegészülnek saját célokkal is.

Tantárgyak szerepe a mindennapokban A Budapest School iskoláinak tantárgyi leírásai a miniszter által kiadott kerettanterv alapján készültek, azok összevonásával, tömörítésével, valamint céljainak újragondolásával. Az egyes tanulási moduloknak a portfólióba való elhelyezését követően háromhavonta összevetjük az elért tanulási eredményeket és a tantárgyi kötelezően választható tanulási eredményeket, hogy ezáltal folyamatosan monitorozni lehessen az iskolai követelmények és a gyerekek egyéni eredményei közötti

egyensúlyt.

A Budapest School iskoláiban a tantárgyak ugyanúgy kapnak szerepet, mint a NAT által definiált kulcskompetenciák, fejlesztési területek: tanár sose mondja azt a gyerekeknek, hogy „most kezdeményezőképeséget és vállalkozói kompetenciát fejlesztünk”, hanem a különböző feladatok elvégzése eredményeképp történik a fejlesztés. Vagyis a tantárgyak a tanulás tartalmi elemeinek ernyőjét adják, a tanulás tartalma az ehhez kapcsolódó egyes modulok konkrét tematikáján keresztül válik láthatóvá.

Kerettantervünk a tanulási eredményeket három tantárgy köré koncentrálja, az interdiszciplináris tudásszerzés, valamint a megértést és az összefüggések keresését segítő gondolkodásmód fejlesztése jegyében. Ahogy a NAT fogalmaz, „*olyan tudástartalmak jelentek meg, amelyek nehezen sorolhatók be a tudományok hagyományos rendszerébe, vagy amelyek egyszerre több tudományág illetékességébe tartoznak*”. Ezen tantárgyközi tudások és képességek szerepe annyira megnőtt a XXI. században, hogy akárhogyan is definiálnánk a tantárgyakat, a pedagógusok és a gyerekek tevékenységének nagy része nem lenne besorolható egyetlen tantárgy alá. Kerettantervben a tantárgyak ezért elsősorban a modulok kiírásakor és azok kimeneti értékelésekor jelennek meg, a mindennapok struktúráját, a napi- és hetirendet azonban a modulok adják. Egyes modulok több tantárgy fejlesztési céljainak is eleget tehetnek, összhangban a NAT-tal. A tantárgyaknak ezzel együtt fontos célja, hogy segítse a tanulás tartalmi egyensúlyának fennmaradását. A tanulásszervezők, modulvezetők szakképesítése nem köthető a Budapest School tantárgyaihoz, felelősségük, hogy a saját moduljukban megfelelően tudják szervezni a tanulást, és legfőképp, hogy saját moduljuk megtartására alkalmasak legyenek.

5.4.1. STEM (Természet- és mérnöki tudomány, technológia és matematika)

A tantárgy a miniszter által kiadott kerettanterv következő tantárgyainak fejlesztési területeire, elvárásaira épül, és azt egészíti ki a saját célokkal: Biológia, egészségtan, fizika, kémia, matematika, informatika, földrajz, környezetismeret, természetismeret.

A STEM ma már nem csak néhány tantárgy összevonása és mozaikszóban való emlegetése miatt releváns. Az interdiszciplináris tudós-mérnöki szemlélet, a fejlesztő-kutató munka, az innováció az élet minden területén megjelenik, és nem csak eldugott laborok mérnökeinek a feladata új dolgokat felfedezni, kipróbálni, alkotni. Ezt az is mutatja, hogy a világ legnagyobb mértékben bővülő munkáinak több mint fele STEM-alapú és ezek száma a következő évtizedekben a kutatások szerint nőni fog. A STEM a jövő nagy

kérdéseit hivatott megválaszolni. Épp ezért a STEM a felfedezés és a megismerés iránti vágyat kell, hogy ébren tartsa, és tovább mélyítse a gyerekekben, miközben gyakorlatias alkotó módszerével fejleszti a csapatmunkát és a kitartást, valamint azt, hogy a megszerzett ismereteket új, korábban nem tapasztalt helyzetekben is alkalmazni tudják. Ez az a szemléletmód, ami egyaránt segítheti az egyén akadémiai tudásának fejlődését és a tanulás iránti hosszú távú elköteleződését.

STEM fejlesztési célok

- Problémamegoldási képesség fejlesztése
- Matematikai gondolkodás fejlesztése
- Logikus gondolkodás fejlesztése
- A világ működésének mélyebb megértése a természettudományos szemléleten keresztül
- Innovatív fejlesztésekhez szükséges technológiai (kódolás) és gyakorlati (maker) eszköztár megismerése és alkalmazása

A STEM komplex, tudományterületeken és a technológiai lehetőségeken átívelő megközelítése sokfelé ágazik, mégis vannak olyan alapszabályai, amelyek a tanulás során mindig jellemzik. Ahhoz, hogy folyamatos fejlődés legyen, fontos, hogy az aktuális képességekhez igazodó, nyitott, tényeken alapuló, kutatásalapú, diverz módszertanú, skálázható és releváns módon történjen a STEM területen a tanulás.

A STEM tantárgy során a fenti célok eléréséhez a következő egymást segítő komponensek alkalmazása javasolt:

Gyakorlatias tanulás elkötelezett és együttműködő közösségek hálózatahoz kapcsolódva A STEM tanulás során különösen fontos, hogy az adott területet jól ismerő modulvezetőn és a mentoron túl további innovatív és segítő közegek is támogassák a gyerekek fejlődését. Sokat hozzátehet a mindennapi élethez való kapcsolódás kialakításában, ha intézményi (pl. múzeum, kutatóintézet) vagy technológiai, ipari és más STEM-hez kapcsolódó területen működő cégeknél dolgozó emberek mintákat mutatnak, vagy akár bekapcsolódnak a gyerekek mindennapos munkájába.

Hozzáférhető tanulási gyakorlatok, amelyek a játék és a kockáztatás eszközeit is felhasználják. A STEM tematikájú játékok segítik a gyerekeket abban, hogy egymástól és együtt is tanuljanak, ezzel fejlesztik a kreativitásukat és a felfedezés iránti vágyukat. Ezek a felfedezettő játékok ráirányítják a fókusz a csapatmunka fontosságára és arra, hogy miként lehet mai problémákra és kihívásokra válaszokat találni.

Multidiszciplináris tanulási élmények, amelyek a világ nagy kihívásaira keresnek válaszokat A STEM legfőbb kihívása, hogy a mai kor olyan kérdésfelvetéseit vizsgálja, amelyekre közösségi, nemzeti vagy globális szinten még nincsenek meg a válaszok. Ezek lehetnek a vízgazdálkodással, az agykutatással és annak a prevencióra, vagy épp a gyógyulásra gyakorolt hatásaival, a megújulóenergia-gazdálkodással, vagy épp az önvezető autók új generációjának technológiai irányával kapcsolatosak. Ezek a kihívások egyúttal azt is megmutatják, hogy mely kérdések lehetnek a kultúránk szempontjából relevánsak.

Rugalmas és befogadó tanulási környezet Nagyban hozzájárulhatnak a STEM élményszerű tanulásához a nyitottan értelmezett tanulási környezetek. Az iskolai terek alkotótérre változtatásával, a természeti közegekben tett terepmunkák, vagy a korszerű technológiai platformok, mint például a VR (virtuális valóság – virtual reality), vagy AR (kiterjesztett virtuális valóság – augmented virtual reality) bevonásával a területek könnyebben megismerhetővé válnak és újabb kérdések feltevésére sarkallhatják a gyerekeket, miközben az irányító tanárszerep helyett a kísérletező, segítő és facilitátor feladatok erősödnek.

A tanulási eredmények mérésének új eszköztára A teljesítmény, a kutatás, a kísérletezés és az alkotás kiemelt fókuszú a gyerekek STEM tanulási útja során. Kiemelt szerepet kapnak ezért a saját kutatásokra épülő prezentációk, megfigyelések, és az azokra adott értékes visszajelzések.

5.4.2. KULT (Kultúra, nyelv és művészet)

A tantárgy a miniszter által kiadott kerettanterv következő tantárgyainak fejlesztési területeire, elvárásaira épül, és azt egészíti ki a saját célokkal: magyar nyelv és irodalom, idegen nyelv, vizuális kultúra, dráma és tánc, hon- és népismeret, történelem, társadalmi és állampolgársági ismeretek, ének-zene.

A művészetek és önmagunk kifejezése az őskortól segítik az embereket a túlélésben. A képzelet absztrakciós szintjének alkalmazása az egyik leg-

fontosabb faji tulajdonsága az embernek. Ennek fejlesztése pedig globális világunk egyik legnagyobb kihívása. Ahhoz, hogy a társadalmi viták és szabályozások aktív alakítójává válhassunk, hogy megismerjük a globális világunk legnagyobb kihívásait, értenünk kell a múltunkat, a saját kultúránkat és a kultúrák szerepét általában, és ki kell tudnunk fejezni magunkat olykor szavakkal, máskor a művészet eszközeivel.

Még soha nem élt az emberiség ennyire behálózott világban, és még soha nem kellett ennyire tudatosan készülnünk arra, hogy gyerekeinknek többféle kultúrát, társadalmi hálózatot kell megérteniük, és abban eligazodniuk. Családok, munkahelyi és lakókörnyezeteink, sőt még a nemzeti és az azokat átívelő társadalmi környezetek is gyorsabban változnak ma, mint szüleink életében. Ezért szeretnénk, hogy gyerekeink stabil identitásukra építkezve képesek legyenek emberként emberekhez kapcsolódni, embertársaikat megérteni, velük együtt élni, dolgozni.

A tanulás egyik legfőbb funkciója, hogy képessé váljunk egy fenntartható élet kialakítására. Ehhez pedig önmagunk, környezetünk (Harmónia) és a világ működésének megismerésén (STEM) és fejlesztésén túl a szűk és tágabb értelemben vett kulturális tereinkhez is kapcsolódnunk kell (KULT). Meg kell ismernünk a lokális és a globális kihívásokat ahhoz, hogy értő, empátikus módon kapcsolódhassunk a saját és más kultúrákhoz, és a fenntartható fejlődés alakítójává válhassunk. A Budapest School KULT tantárgy fő célja ezért az olyan globális kompetenciák fejlesztése, amelyek a fenti cél elérését támogatják.

A KULT tantárgy tartalmai a következő fejlesztési területekhez kapcsolódnak:

- írott és beszélt anyanyelvi kommunikáció
- írott és beszélt idegen nyelvi kommunikáció
- mai lokális és globális kihívások megismerése a múlt kontextusában
- kulturális diverzitás és a kultúra mint az emberi viselkedést leíró eszköztár megismerése
- művészetek stílu- és formavilága
- művészetek mint önkifejezési eszköz a vizuális (hagyományos képzőművészetektől a digitális művészetekig) és előadó-művészetekben (dráma, tánc, zene)

Miközben világunkban egyre nő a technológia szerepe, folyamatosan nő az igény arra is, hogy képesek legyünk értelmezni és megfelelően használni

5. FEJEZET. HELYI TANTERV

az elénk táruló információt. Ennek alapja a megfelelő szövegértés, a nyelv mint írott és verbális kommunikációs stratégiának az egyéni és korosztályi képességekhez mért alkalmazása, valamint a művészeteken keresztül a kifejezés egyéb módjainak elsajátítása. Ahhoz, hogy képessé váljunk erre, megfelelő történelmi és kulturális kontextusba kell helyoznunk az elénk táruló információt, és nyitottnak kell lennünk arra, hogy ezeket befogadjuk, és a mai kor globális kihívásaihoz képest értelmezhesük.

A KULT komplex tanulási struktúrája adja meg az új információk elmélyülésének alapjait, és segít abban, hogy a mindennapos döntési stratégiáink részévé váljanak.

A KULT tantárgy az alábbi képességeket fejleszti:

- Empátia és együttérzés
- Egyéni és közösségi hiedelmek megismerése
- Kritikai gondolkodás
- A művészetek és az irodalom funkciójának megértése és a mindennapi életbe való beépítése
- Az etika és a morál alapkérdéseinek felfedezése és megkérdőjelezése
- Ismeretlen vagy komfortzónán túli ötletek befogadása
- Az emberiség kulturális örökségének és aktuális diverzitásának megismerése
- Többsíkú gondolkodás, multidiszciplináris szövegértés

A KULT tantárgy során a fenti célok eléréséhez a következő egymást segítő komponensek alkalmazása javasolt:

Helyi közösségekhez való kapcsolódás A KULT tanulás során a lokális közösségek szerepe megnő, hiszen mind a saját kultúra és művészeti értékek megismerése, mind a nyelvhasználat tekintetében döntő szerepe van annak, hogy saját környezetünkben tudjuk ezeket érteni és alkalmazni.

Kortárs kihívások A KULT alapját a kortárs művészeti értékek, a kortárs problémák és kihívások adják. Ezek ugyan mindig a múlt és a környezet kontextusában értelmezhetők, de elsődleges módszer a kapcsolat kialakítása a mai világ alkotásaival, szövegeivel, kulturális értékeivel.

Multidiszciplináris tanulási élmények, amelyek a világ nagy kihívásaira keresnek válaszokat A KULT abban segít a gyerekeknek, hogy jobban eligazodjanak a mai és holnapi világban, és olyan kérdéseket tegyenek fel, amelyek ma még megválaszolatlanok, és a jövőt formálhatják. Ehhez a művészetek, nyelvek és kultúrák találkozási pontjait, az átmeneteket is cél-szerű szemlélni.

Rugalmas és befogadó tanulási környezet A KULT tanulása során a mai szövegek értelmezése, az online elérhető tartalmakban való tájékozódás képessége éppoly fontos, mint az idegen nyelveken történő kommunikáció elő-segítése a világhoz történő kapcsolódással. Az aktuális globális kihívásokat a múltunkon keresztül érthetjük meg, amihez tanulási környezetünket folya-matosan a megismerés igényeihez képest kell formálnunk és olyan eszközöket kell használnunk, amelyek az értelmezést segíthetik.

Alkotói szabadság és az alkotó szabad értelmezése Az önálló alko-tói munka és az alkotások szabad értelmezése és befogadása az innováció és a kreativitás alapja. Ennek biztosításához a hagyományos keretek újraér-telmezésére van szükség és arra, hogy egy alkotói folyamatban a saját cél kibontakozásának támogatása megtörténjen.

A tanulási eredmények mérésének új eszköztára A kommunikáció le-hetőségei iránti elköteleződés, az önkifejezés és a környezetünkhöz való kap-csolódás különféle módjainak alkalmazása különösen fontos módszer. Az al-kotói munka eredményei mérhetők a saját fejlődési ütemhez képest. Hason-lóképp az írott és szóbeli kifejezés, valamint a prezentáció egyéni és csoportos módjai is megfelelő mérési eszközök.

5.4.3. Harmónia (fizikai, lelki jóllét és kapcsolódás a kör-nyezethez)

A tantárgy a miniszter által kiadott kerettanterv következő tantárgyainak fej-lesztési területeire, elvárásaira épül, és azt egészíti ki a saját célokkal: er-kölcstan, testnevelés, technika, életvitel és gyakorlat, informatika.

Testi és lelki egészségünk az alapja annak, hogy tanulhassunk, fejlődhes-sünk, és a saját életünk alakítóivá váljunk. Életünk fizikai, lelki, érzelmi és társas aspektusai határozzák meg a kapcsolódásunkat önmagunkhoz, társa-inkhoz és az őket körülvevő emberekhez, vagyis a tágabb értelemben vett társadalomhoz. Ez segít abban, hogy önálló döntéseket hozzunk, és jól tud-junk együtt tanulni, dolgozni csoportokban. Ahhoz, hogy a közösségünk

5. FEJEZET. HELYI TANTERV

részeként harmóniában élhessünk önmagunkkal, az épített és természeti környezetünkhöz is kapcsolódnunk kell.

A Budapest School tanulási koncepciójának középpontjában az egyén, mint a közösség jól funkcionáló, saját célokkal rendelkező tagja áll. Az iskolában való fejlődése során elsősorban azt tanulja, hogy miként tud specifikált saját célokat megfogalmazni, és hogyan tudja ezeket elérni. Ebben a folyamatban egy mentor segíti a munkáját az iskola kezdetétől a végéig. Ő figyel arra, hogy a gyerek fizikai és lelki biztonsága és fejlődése folyamatos legyen, és segíti azokban a helyzetekben, amikor biztonságérzete vagy stabilitása csökken.

A közösségben jól funkcionáló egyén belső harmóniájához ez a tantárgy a következő fejlesztési területeket határozza meg:

- Érzelmi és társas intelligencia
- Önismeret és önbizalom
- Konfliktuskezelés
- Rugalmasság (reziliencia)
- Kritikai gondolkodás
- Közösségi szabályok alkotásában való részvétel és azok alkalmazása
- Csapatmunka gyakorlati fejlesztése
- Oldott játék
- Egészséges testi fejlődés
- Saját igényekhez képest megfelelő táplálkozás
- A természettel való kapcsolódás
- Épített falusi és városi környezetben való eligazodás
- A technológia világában felhasználói szintű eligazodás és annak harmonikus alkalmazása

A Harmónia tantárgy során a fenti célok eléréséhez a következő egymást segítő komponensek alkalmazása javasolt:

Közösségben, csapatban A Budapest School egy közösségi iskola, ahol a közösség tagjai egymással és egymástól tanulnak. A közösségekhez való tartozáshoz, a csapatban való gondolkodáshoz, és a családban való működéshez szükséges képességeket leginkább úgy tudjuk fejleszteni, ha azt kezdetektől megéljük. A közösség belső szabályainak megalkotása és az azokhoz való kapcsolódás a tanulás folyamatosságának alapfeltétele.

Életképességek (life skills) Szeretnénk, ha gyerekeink általában alkalmazkodóan (adaptívan) és pozitívan tudnának hozzáállni az élet kihívásaihoz, ha lelki és fizikai erősségük és rugalmasságuk (rezilienciájuk) megmaradna és fejlődne. A Egészségügyi Világszervezet (World Health Organization, 1999) a következőképpen definiálta az életképességeket

- Döntéshozás, problémamegoldás
- Kreatív gondolkodás
- Kommunikáció és interperszonális képességek
- Önismeret, empátia
- Magabiztosság (asszertivitás) és higgadtság
- Terhelhetőség és érzelmek kezelése, stressztűrés

Érzelmi intelligencia Sokszor kiemeljük az érzelmi intelligenciát, kihangsúlyozva, hogy gyerekeinknek többet kell foglalkozniuk az érzelmek felismerésével, kontrollálásával és kifejezésével, mint szüleinknek kellett.

Szabad mozgás és séta A különböző mozgásformák, sportok és a séta mindennapivá tétele természetes módon, a gyerekek saját igényei szerint kell hogy történjen.

Gyakorlatias, mindennapi képességek Ahhoz, hogy gyerekeink önállóan és hatékonyan tudják élni életüket, hogy a társakhoz való kapcsolódás ne függőség legyen, egy csomó praktikus mindennapi tudást el kell sajátítaniuk. A gyerekeknek folyamatosan fejleszteniük kell az élethez szükséges mindennapi tudást a levélszemét-kezeléstől, az internet és a szociális média tudatos használatán át, egészen a személyi költségvetés elkészítéséig.

Egészséges táplálkozás Az egészséges táplálkozás tanulható viselkedésforma, melynek alapja nem csupán a megfelelő élelmiszerek kiválasztása, hanem azok élettani hatásainak megismerése, és az étkezési szokások alakítása is.

5. FEJEZET. HELYI TANTERV

Tantárgy	1–4 évfolyam	5–12 évfolyam
Harmónia	$\frac{5 \times 8 \times 0,8}{2} \times \frac{1}{3} \times 0,8 = 4,27$ óra	$\frac{5 \times 8 \times 0,8 \times 2}{3} \times \frac{1}{3} \times 0,8 = 5,69$ óra
STEM	4,27 óra	5,69 óra
KULT	4,27 óra	5,69 óra

5.1. táblázat. Az elvárt kiegyensúlyozottság miatt a tantárgyakkal egyenlő minimális óraszámban kell foglalkozni.

Heti óraszámok A Budapest School közösségi tanulási élményeket és modulokat szervez a gyerekeknek, egyúttal lehetőséget ad arra, hogy a gyerekek a közösen kialakított szabályaik mentén tanulásszervezők felügyeletével a Budapest School székhelyén vagy egyes telephelyein, vagy más, erre alkalmas tanulási környezetben tartózkodjanak. A közösségben együtt töltött idő tanulásnak, fejlődésnek minősül akkor is, ha az nem egy modulhoz kapcsolódik, hanem az ebéd élvezetéhez, vagy épp a parkban a lehulló falevelek neszének megfigyeléséhez.

A gyerekek, a tanítási szüneteket leszámítva, általában naponta 8 órát tartózkodnak az iskolában.² Ezekben az időkből vannak a tanítási órák, foglalkozások, szakkörök, műhelyek. Az egyes mikroiskolák ettől 20%-ban bármelyik irányban eltérhetnek, ha ez segíti a tanulásszervezők munkáját és a gyerekek fejlődését. Így hetente minimum $5 \cdot 8 \cdot 0,8 = 32$ órát, maximum 48 órát töltenek az iskolában.

Ennek 1–4 évfolyamszinten körülbelül a felét, azaz 16–24 órát, a 5–12 évfolyamszinten a kétharmad részét, azaz 21–32 órát töltik a gyerekek előre eltervezett módon, azaz modulokkal. A többi időben a tanárok vezetése és felügyelete mellett szabadon alkotnak, játszanak, pihennek, közösségi életet élnek.

Mivel az elvárt kiegyensúlyozottság miatt mind a három tantárgyra körülbelül ugyanannyi energiát kell fektetni, így az egyes tantárgyakra a teljes rendelkezésre álló időkeret egyharmad részét kell számolni. Ettől az iskolák $\pm 20\%$ -ban eltérhetnek, így kiszámolható, hogy minimum mennyi időt kell egy-egy gyereknek egy héten egy tantárggyal foglalkoznia. Ezt összegzi az 5.1. táblázat.

Fontos, hogy *egy-egy modul több tantárgy fejlesztési céljaihoz és tanulási eredményeihez is kapcsolódhat.*

²Ez alól több kivétel lehet: külső foglalkozások, otthoni, egyéni tanulás. Ezekről külön megállapodást kell kötni a mentorral.

5.5. NAT céljainak támogatása

A Nemzeti alaptantervben szereplő fejlesztési célok elérését és a kulcskompetenciák fejlődését több minden támogatja:

Egyrészt a tantárgyak lefedik a NAT fejlesztési céljait, kulcskompetenciáit és műveltségi területeit, mert a jelenleg érvényben lévő, a miniszter által az 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI rendelet I-IV. mellékletében kiadott kerettantervek (Emberi Erőforrások Minisztériuma, 2012) tanulási, tanítási eredményeiből indultunk ki. Mivel a rendeletben szereplő kerettantervek teljesítik a NAT feltételeit, így a Budapest School tantárgystruktúrája is teljesíti ezeket.

Másrészt az iskola életében, folyamatában való részvétel már önmagában biztosítja a kulcskompetenciák fejlődését és a NAT fejlesztési céljainak teljesülését sok esetben.

A 5.2 táblázat bemutatja a NAT fejlesztési területeihez való kapcsolódást, a 5.3 táblázat pedig az illeszkedési pontokat a NAT kulcskompetenciáihoz.

A *saját tanulási* út fogalma például önmagában segíti a tanulás tanulását, hiszen az a gyerek, aki képes önmagának saját célt állítani (mentori segítséggel), azt elérni, és a folyamatra való reflektálás során képességeit javítani, az fejleszti a tanulási képességét.

Vagy másik példaként, a Budapest School iskoláiban a *közösség* maga hozza a működéséhez szükséges szabályokat, folyamatosan alakítja és fejleszti saját működését a tagok aktív részvételével. Ez az aktív állampolgárságra, a demokráciára való nevelés Nemzeti alaptantervben előírt céljait is támogatja.

5. FEJEZET. HELYI TANTERV

A NAT fejlesztési céljai	Tantárgyak	Struktúra
Az erkölcsi nevelés	KULT, harmónia	közösség
Nemzeti öntudat, hazafias nevelés	KULT, harmónia	projektek
Állampolgárságra, demokráciára nevelés	KULT, harmónia	közösség
Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése	, harmónia, STEM	saját tanulási út, közösség
A családi életre nevelés	harmónia	
A testi és lelki egészségre nevelés	harmónia	közösség
Felelősségvállalás másokért, önkéntesség	harmónia	közösség, projektek
Fenntarthatóság, környezet-tudatosság	harmónia, STEM	projektek
Pályaorientáció	KULT, harmónia, STEM	saját tanulási út
Gazdasági és pénzügyi nevelés	KULT, harmónia, STEM	projektek
Médiatudatosságra nevelés	KULT	projektek
A tanulás tanítása	KULT, harmónia, STEM	saját tanulási út, mentorság

5.2. táblázat. A NAT fejlesztési céljainak elérését nemcsak a tantárgyak, hanem az iskola struktúrája is támogatja.

5. FEJEZET. HELYI TANTERV

NAT kulcskompetenciái	Tantárgyak	Struktúra
Anyanyelvi kommunikáció	KULT	tanulási szerződés, portfólió
Idegen nyelvi kommunikáció	KULT	idegennyelvű modulok
Matematikai kompetencia	STEM	
Természettudományos és technikai kompetencia	STEM	projektek
Digitális kompetencia	harmónia, STEM	digitális portfólió-kezelés
Szociális és állampolgári kompetencia	harmónia	saját tanulási út, közösség
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia	KULT, harmónia, STEM	saját tanulási út, közösség
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség	harmónia, KULT	
A hatékony, önálló tanulás	KULT, harmónia, STEM	saját tanulási út, mentorság

5.3. táblázat. A NAT kulcskompetenciáinak fejlesztését támogatják a tantárgyak és az iskola felépítése is.

5.6. Tankönyvek kiválasztása

Az oktatásban alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek és taneszközök kiválasztásának elvei (figyelembe véve a tankönyv térítésmentes igénybevétele biztosításának kötelezettségét).

Modulvezetők minden esetben maguk választják a modulhoz szükséges tankönyvek, szoftverek, weboldalak és egyéb eszközöket úgy, hogy

- az a megfelelő legyen annak a csoportnak, ahhoz a célhoz, amit el akar érni
- minden esetben legyen mindenki számára elérhető (esetek többségében értsd ingyenes) megoldás
- modulvezetők bátorítva vannak arra, hogy új dolgokat próbáljanak ki, és tapasztalataikat az iskola többi tanárával megosszák.

Mivel a Budapest School kerettantervének értelmében az egyéni célok legalább 50%-át az állami kerettantervben meghatározott fejlesztési célok közül kell választani, az ehhez szükséges ismeretek megszerzéséhez a Budapest School az Oktatási Hivatal általi jegyzékben államilag támogatott OFI által fejlesztett tankönyveket veszi alapul. A Budapest School tanárcsapatának lehetősége van arra, hogy ettől eltérő, a mindenkori tankönyvjegyzékben szereplő tankönyvvvel segítse el a kerettantervben meghatározott tanulási eredmények elérését. És arra is lehetősége van, hogy egyáltalán ne használjon tankönyvet, mert sokszor az internet elegendő információt tartalmaz.

A Budapest School pedagógiai programjának alapja, hogy a gyerekek egyéni céljaira szabott tanulási terveket készít. Ennek előfeltétele, hogy a könyvek használata is ehhez kapcsolódó módon rugalmasan történjen, minden esetben az adott tanulási modul igényeihez szabva. Ennek érdekében a program pedagógusai folyamatosan állítják össze a gyerekek eltérő céljaihoz és képességszintjeihez igazodó differenciált tevékenységek és feladatsorok rendszerét.

5.7. Érettségire készülés

középiskola esetén azon választható érettségi vizsgatárgyak megnevezése, amelyekből a középiskola tanulóinak közép- vagy emelt szintű érettségi vizsgára való felkészítését az iskola kötelezően vállalja, továbbá annak meghatározása, hogy a tanulók milyen helyi tantervi követelmények teljesítése mellett melyik választható érettségi vizsgatárgyból tehetnek érettségi vizsgát,

5.8. Érettségire készülés

Az iskola a kötelező középszintű érettségi vizsgatárgyakra való felkészítést kötelezően vállalja érettségire felkészítő modulok szervezésével. Lefordítva ezt a miniszter által kiadott kerettantervek alapján működő iskolák esetén használt terminológiára, az érettségire felkészülés érettségi tárgyak alapján szervezett fakultáció formájában történik.

A választható tantárgyak és az emelt szintű érettségi vizsgára csak akkor szervez egy mikroiskola modult, ha arra legalább a közösség 20%-a és minimum 6 gyerek igényt tart. Abban az esetben, ha minden választható tantárgyat csak kevesebb, mint 20% vagy 6 gyerek választ, és így a közösség nem tud választható érettségi tárgyat választani, a fenntartó véletlenszerűen sorsol legalább egy választható tárgyat a gyerekek által megjelöltekből.

Érettségire felkészítő modulokat akkor kell meghirdetni, amikor a gyerekek elérik a 11. évfolyamszintet minden tárgyból.

Különböző mikroiskolákba járó gyerekek közös modulon készülhetnek az érettségire. A fenntartó, ha nem tudja maga megszervezni a felkészítő modulokat, akkor más iskolákkal együttműködve kell hogy biztosítsa a felkészülési lehetőséget.

5.9. Önkéntes közösségi szolgálat

Az Nkt 4. § (15) pontjában definiált közösségi szolgálat is modulként kerül meghirdetésre, amit 12. évét betöltött gyerek választhat csak. Községi szolgálatként elfogadható, ha a Budapest School iskola egy másik mikroiskolájában segít a gyerek.

III. rész

Referenciák

6. fejezet

Jogszabályok által elvárt tartalmak indexe

feladat	megjegyzés	referencia
az iskolában folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, értékei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai		1. fejezet a 7. oldalon
a személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok		1.3. fejezet a 11. oldalon
a közösségfejlesztéssel, az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok		?? fejezet a ?? oldalon
a pedagógusok helyi intézményi feladatai, az osztályfőnöki munka tartalmát, az osztályfőnök feladatai	osztályfőnök szerepet a Budapest Schoolban a tanulás-szervezők és mentorok veszik át.	4.2. fejezet a 67. oldalon
Az iskola által alkalmazott jelölés, értékelés érdemjegyre, osztályzatra való átváltásának szabályai. NKT 54. § (4)		3.8.2. fejezet a 49. oldalon
a kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje		2.4. fejezet a 24. oldalon
a tanulóknak az intézményi döntési folyamatban való részvételi jogai gyakorlásának rendje		3.12. fejezet az 59. oldalon

6. FEJEZET. JOGSZABÁLYOK ÁLTAL ELVÁRT TARTALMAK INDEXE

a szülő, a tanuló, a pedagógus és az intézmény partnerei kapcsolattartásának formái	mind az alapelvekben, mind a döntéshozásban és konfliktusok kezelésében erre törekszik az iskola	3.12. fejezet az 59. oldal
a tanulmányok alatti vizsgák és az alkalmassági vizsga szabályai; az iskolai írásbeli, szóbeli, gyakorlati beszámoltatások, az ismeretek számonkérésének rendje		
a felvétel és az átvétel - Nkt. keretei közötti - helyi szabályai		
az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos iskolai terv		5.2.2. fejezet a 77. oldal
az iskolában alkalmazott sajátos pedagógiai módszerek, beleértve a projekt-oktatást	a pedagógia program a tanárok kísérletezését támogatja	2.2. fejezet a 19. oldal
az iskola helyi tanterve		
a választott kerettanterv megnevezése	Budapest School Kerettanterv	
a választott kerettanterv által meghatározott óraszám feletti kötelező tanórai foglalkozások, továbbá a kerettantervben meghatározottakon felül a nem kötelező tanórai foglalkozások megtanítandó és elsajátítandó tananyaga, az ehhez szükséges kötelező, kötelezően választandó vagy szabadon választható tanórai foglalkozások megnevezése, óraszama		
az oktatásban alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek és taneszközök kiválasztásának elvei (figyelembe véve a tankönyv térítésmentes igénybevétele biztosításának kötelezettségét)		
a Nemzeti alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósításának részletes szabályai		5.5. fejezet a 90. oldal

6. FEJEZET. JOGSZABÁLYOK ÁLTAL ELVÁRT TARTALMAK INDEXE

a mindennapos testnevelés, testmozgás megvalósításának módja, ha azt nem az Nkt. 27. § (11) bekezdésében meghatározottak szerint szervezik meg,	Nkt. 27. szerint valósítja meg az iskola	
a választható tantárgyak, foglalkozások, továbbá ezek esetében a pedagógusválasztás szabályai	Nkt. 27. szerint valósítja meg az iskola	
középiskola esetén azon választható érettségi vizsgatárgyak megnevezése, amelyekből a középiskola tanulóinak közép- vagy emelt szintű érettségi vizsgára való felkészítését az iskola kötelezően vállalja, továbbá annak meghatározása, hogy a tanulók milyen helyi tantervi követelmények teljesítése mellett melyik választható érettségi vizsgatárgyból tehetnek érettségi vizsgát,		
középiskola esetén az egyes érettségi vizsgatárgyakból a középszintű érettségi vizsga témakörei		
a tanuló tanulmányi munkájának írásban, szóban vagy gyakorlatban történő ellenőrzési és értékelési módját, diagnosztikus, szummatív, fejlesztő formáit, valamint a magatartás és szorgalom minősítésének elvei		
a csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezésének elvei		
a nemzetiséghez nem tartozó tanulók részére a településen élő nemzetiség kultúrájának megismerését szolgáló tananyag,		5.2.4. fejezet a 78. oldal
az egészségnevelési és környezeti nevelési elvek		
a gyermekek, tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések		

6. FEJEZET. JOGSZABÁLYOK ÁLTAL ELVÁRT TARTALMAK INDEXE

a tanuló jutalmazásával összefüggő, a tanuló magatartásának, szorgalmának értékeléséhez, minősítéséhez kapcsolódó elvek		?? fejezet a ?? oldal
intézmény partnerei kapcsolattartásának formái		
A többcélú intézményben általános iskolai tanulmányaikat befejező tanulók a pedagógiai programban meghatározottak alapján folytatják tanulmányaikat a megfelelő iskolatípus szerinti nevelés-oktatásban.	2011. évi CXCV. törvény 51. § (3)	

7. fejezet

Irodalomjegyzék

based progression, W. L. (2019). Level-based progression. [Hálózatról utoljára letöltve 2019/04/14].

Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The New Psychology of Success*. New York: Random House.

Dóra, P. F. (2009). Bevezetés a pszichoterápiába – a terápiás kapcsolat és a terápia folyamata.

Emberi Erőforrások Minisztériuma, E. (2012). 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről. 1., 2., 3. és 4. melléklet. <http://kerettanterv.ofi.hu/>. [Letöltve 2019. január].

Ericsson, K. and Pool, R. (2016). *Peak: Secrets from the New Science of Expertise*. Houghton Mifflin Harcourt.

Erikson, E. (1959). *Identity and the life cycle: Selected papers*. New York: International Universities Press.

Knowles, M. S. (1977). *Self-directed learning: a guide for learners and teachers*. New York: Association Press.

Pink, D. (2011). *Drive: The Surprising Truth About What Motivates Us*. Penguin Publishing Group.

Rosenberg, M. and Gandhi, A. (2003). *Nonviolent Communication: A Language of Life: Life-Changing Tools for Healthy Relationships*. Nonviolent Communication Guides. PuddleDancer Press.

Wikipedia contributors (2018a). Objectives and key results (OKR). [Online; accessed 22-July-2018].

7. FEJEZET. IRODALOMJEGYZÉK

Wikipedia contributors (2018b). Smart criteria. [Online; accessed 22-July-2018].

World Health Organization, W. (1999). Partners in life skills education : Conclusions from a united nations inter-agency meeting.